

İHSAN SÜREYYA SIRMA’NIN EĞİTİM ANLAYIŞI

Mahmut Dündar*

Öz

İslam eğitim tarihinde Peygamberimiz Hz. Muhammed’i model alarak bu süreci başarılı bir şekilde yürüten çok sayıda Müslüman âlim bulunmaktadır. Bu âlim kimseleri tanımak ve onların ürettiklerinden yararlanarak onları örnek almak Müslüman nesli için büyük bir önem arz etmektedir. Konumuz bağlamında çağımızda öne çıkan Müslüman âlimlerden biri de İhsan Süreyya Sırma Hoca’dır. O, küçüklüğünden itibaren kendisini adeta ilme adayarak yurtiçinde ve yurtdışında ilim tahsil etmiş ve birçok İslami ilimlerin yanında Arapça, Farsça, Fransızca ve İngilizce dillerini de öğrenmiştir. Özellikle İslam tarihi alanında doktorasını yaparak bu alanda doçent ve profesörlük ünvanlarını almıştır. Hz. Peygamber’in modelliğinde yürüttüğü eğitim ve öğretim faaliyetlerinde “halka hizmet, hakka hizmettir” ilkesi bağlamında her zaman insana hizmeti esas alarak hiçbir zaman haksızlığa, ayrımcılığa ve zulme rıza göstermemiş ve buna karşı dimdik durabilmiştir. Bu nedenle hakkettiği yere getirilmeme ve bulunduğu görevden uzaklaştırılma gibi bedeller ödemiştir. Bu çalışmada İhsan Süreyya Sırma Hoca’nın kısaca hayatına değindikten sonra ilim yolculuğuna ve bu yolculukta öne çıkan hocalarına, eğitim gördüğü ilimlere ve ihtisas alanına, ilmi faaliyetlerine ve yetiştirdiği talebeleri ile benimsediği eğitim anlayışına değinilmektedir.

Anahtar Kelimeler: İhsan Süreyya Sırma, Eğitim, Eğitim Anlayışı, Eğitim Faaliyetleri, İlim Yolculuğu.

THE EDUCATIONAL UNDERSTANDING OF IHSAN SUREYYA SIRMA

Abstract

There are many Muslim scholars who realized this process successfully in the history of Islamic education by taking our Prophet Muhammad as the role model. Knowing these scholars and following their examples by making use of what they produced is of great importance for the Muslim generation. In this respect, one of the Muslim scholars who came to the forefront is, of course, Ihsan Sureyya Sirma. As of his childhood, he devoted himself to science, and studied at home and abroad, and also learned Arabic, Persian, French and English as well as many Islamic sciences. He did his doctorate education on Islamic history, and received the titles of Associate Professor, and then, Professor. He always took “Serving People” as the basis in the context of the principle “Serving People is Serving the Righteous One” as in the educational activities carried out by the Prophet. He never consented to injustice, discrimination and oppression, and was able to stand up against these. Therefore he paid the prices like the disrepute and dismissal. In the present study, after the life of Ihsan Sureyya Sirma is mentioned

---

Article Types / Makale Türü: Research Article / Araştırma Makalesi

Received / Makale Geliş Tarihi: 29.10.2019, Accepted / Kabul Tarihi: 22.12.2019

DOI: <https://doi.org/10.26791/sarkiat.639693>

* Yüzüncü Yıl Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Din Eğitimi Anabilim Dalı, mahmutlardan@hotmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1856-6494>

briefly, his journey of knowledge and his teachers who came to the forefront in this journey, the sciences he studied, his field of specialization, his scientific activities, and the educational concept he adopted when he taught his students are mentioned.

Keywords: İhsan Süreyya Sırma, Education, Educational Understanding, Educational Activities, Scientific Journey.

GİRİŞ

Sosyal bir varlık olmanın gereği her birey yetiştiği ortamda kendi şartları içerisinde yetişmekte ve yetiştirilmektedir. Zamanın ilerlemesi ile meydana gelen gelişmelere bağlı bireyin ihtiyaç alanları genişlediğinden ilgili eğitim imkânlarının sağlanması gerekli duruma gelmiştir. Bu da fiziki ve maddi imkânların yanında bu imkânları organize edebilen ve bunları sonuca ulaştırmada kullanan, gerekli hiçbir fedakârlıktan geri durmayan uzman kişilerce olabilmektedir. Böylece öğretme işi gelişme gösterdiği gibi, meslek haline gelmeye başlayan öğretmenlik de giderek gelişme göstermiştir. Tarihsel süreç içerisinde bu işe öncülük edenlerin dine aidiyeti olan din adamlarının olduğu da görülmektedir (Komisyon, 2010: 25-26). Baş ve öncü öğretmen olan Hz. Muhammed, “Sizler için Hz. Peygamberde örnek vardır” (Ahzab,33/21) ayetinde belirtildiği gibi insanları çağın karanlıklarından kurtarmak üzere eğitmiş ve yaşantısıyla onlara model olmuştur.

Hz. Peygamberi model alan ve onun terbiyesinden geçen Müslümanlar nefislerini terbiye ettikleri gibi, bildikleriyle başta Müslüman kardeşleri olmak üzere diğer insanları da eğitme ve yetiştirme görev ve sorumluluğunu üstlenmişlerdir. Bu anlamda öne çıkıp ilmi düzeyi yüksek olan birçok Müslüman âlimin fedakârlıkla yaptığı eğitim ve öğretim faaliyetlerinin olduğu bilinmektedir. Hz. Peygamberle hız kazanan eğitim öğretim faaliyetleri artış göstererek devam etmiştir. Birçok Müslüman âlim, edindiği ilmi faaliyetler, ulaştığı ilmi seviye ve samimi duygular ile, “Sizler için Hz. Peygamber’de örnek vardır”(Ahzâb 33/21) ayetin gereğine uyarak Hz. Peygamber’i örnek almış ve ona varis olmuştur. Bu Müslüman âlim ve eğitimciler, edindikleri kültürel mirası geliştirerek nesilden nesile aktarmışlardır. Bunların ve fedakârca yaptıkları ilmi faaliyetlerinin bilinmesi, örnek alınması bakımından büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle çağımızın ilim adamı, ilmi noktada zirve yapmış ve edindiği ilmin gereği kişiliğine, karakterine, huy ve mizacına yansımış olan İhsan Süreyya Sırma’nın örnek alınması, özellikle gençlerimize tanıtılması ve ilim dünyasında hak ettiği değerin bilinmesi bakımından bu çalışmada kendisinden söz edilmektedir. Nitekim o, hakkıyla edindiği İslami kimliğine sahip çıkmış ve tüm yaşamında bunun gereğini yerine getirmiştir. Allah’ın rızasını temel aldığı bu kimliğinin gereği olarak gerektiğinde tüm dünyevi menfaat-ihtiyazları ve özellikle bulunduğu akademik camiadaki statü ve görevi, rahatlıkla Allah’ın rızasına feda edebilmiştir. Her zaman İlahiyat Fakültelerinde İslam tarihini ve Müslüman toplumlarının durumlarını irdelemiş ve geleneksel tabulardan uzak durmuş, laik batıcı çevrelere ve işbirlikçilerine karşı hakkı, hukuku savunmuş ve zulümlerine karşı durmuştur. Bu uğurda Sakarya İlahiyat Fakültesi’ndeki akademik görevinden uzaklaştırılarak görevine son verilmiştir. Ancak o, sahip olduğu sağlam İslami kimliğiyle hiçbir zaman tavizkar bir tavır içerisine girmemiştir (Sırma, 2018: 515).

İhsan Süreyya Sırma’nın tanınmasında ve eğitim anlayışının bilinmesinde yazdığı kitaplardan, makalelerden, sunduğu tebliğlerden, gazete ve dergilerde yazdığı

yazılardan, kendisiyle yapılan röportajlardan, verdiği konferanslardan ve kendisiyle ilgili yazılan yazılardan yararlanılmaktadır.

1.Hayati

İlahiyatçı, Tarihçi, Gezi Yazarı, Fikir Adamı, Eğitmen ve Akademisyen olan İhsan Süreyya Sırma 10 Temmuz 1944 tarihinde Siirt'in Pervari ilçesinde dünyaya gelmiştir. Molla ve büyük âlim olan dedesinin adı Abdülrezzak, babasının adı Gazali, annesinin adı Şadiye'dir. Evli ve üç çocuk babasıdır. İlmî bir gelenekten gelen ailesinden Kur'an okuma ve ilmihal bilgileri eğitimini almıştır (Sırma, 2018: 74). Pervari'de İlköğrenimini tamamladıktan sonra orta ve lise öğrenimini Siirt'te tamamlamıştır. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesini 1962 yılında kazanan Sırma, buradaki öğrenimini 1966 yılında bitirmiştir. Yükseköğrenimini sürdürdüğü sırada bir süre Batman Türk Petrollerinde işçi, bir süre de Diyanet İşleri Başkanlığı'nda memur olarak çalışmıştır. Fakülteyi bitirdikten sonra Siirt Lisesi'ne öğretmen olarak atanmıştır. Sınav sonucu kazandığı bursla Fransa'da İslam tarihi alanında doktorasını bitirerek yurda dönmüştür. Avrupa'da doktora diplomasını aldıktan sonra Sorbone' de Kürdoloji bölüm başkanlığı iyi para karşılığında kendisine teklif edildiği halde Türkiye'ye dönüp ülkesinde hizmet etmek istemiştir. Aldığı doktora diplomasıyla lisanstan mezun olduğu Ankara İlahiyat Fakültesi'ne gelmiş ve buraya alınmasını istemiştir (Sırma, 2018: 268; Ortakçı, Röportaj: Ocak 2017).

Açılan sınavda başarılı olduğu halde doğruluğu ve dürüstlüğü nedeniyle buraya alınmamıştır. Daha sonra Erzurum İmam Hatip Lisesi'ne öğretmen olarak atanmıştır. Bu arada ihtiyaca binaen Erzurum Yüksek İslam Enstitüsü'nde ders vermek üzere görevlendirilmiş ve 1973-74 eğitim ve öğretim yılında Erzurum Yüksek İslam Enstitüsü'nde İslâm tarihi dalında öğretmenlik yapmıştır. 1974 yılında Atatürk Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesi'nde İslam tarihi doktoru olarak görev almıştır. 1980 yılında doçent olan Sırma, 1989 yılında profesör olmuş ve 1993 yılında naklen Sakarya Üniversitesi'ne geçmiştir. 1995 yılına kadar bu Üniversitenin İlahiyat Fakültesinde İslam Tarihi öğretim üyesi yapmış ve aynı yıl haksızlığa karşı gösterdiği tepkiler nedeniyle yukarıda değinildiği üzere zorla bu üniversiteden emekli edilmiştir. 1995-1997 yılları arasında İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkan Danışmanlığı görevinde bulunmuştur. Çalışmalarını bir süre Viyana İslam Üniversitesi'nde, sonra yurda dönerek İstanbul'da sürdürmüştür (Sırma, 2018: 529-532).

İslam Tarihi alanındaki akademik çalışmalarının yanı sıra fikir adamı kimliğiyle de tanınmıştır. 2013-14 eğitim öğretim yılında yeniden Siirt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde öğretim üyesi olarak göreve başlayan İhsan Hoca, 2017 yılında fakülte dekanı olmuştur. 2019 yılında ise, yaş haddinden dekanı olduğu bu fakülteden emekli olmuştur. İslâm Tarihi dalında 37 kitabı ve 200'ü aşkın ilmî makalesi yayınlanmıştır (Sırma, 2018: 474). Tercüme faaliyetlerinin yanında birçok sempozyum, konferans, televizyon programı ve sohbetlerde bulunmuştur. Gazete ve dergilerde makale ve yazılar yazmıştır. **İslam kültürü, İslam toplumlarının yaşadıkları siyasi ve sosyal süreçler hakkındaki düşünce ve faaliyetleriyle günümüzün önemli Müslüman düşünürleri arasında yer alan İhsan Süreyya, halen çalışmalarına yoğun bir şekilde devam etmektedir** (Sırma, 2015: 1).

2. İhsan Süreyya Sırma'nın İlim Yolculuğu

Adeta ilim aşığı olan İhsan Süreyya Hoca, ilk dini ve Kur'an okuma terbiyesini ailesinden almış (Sırma, 2018: 74), ilkokul öğrenimini doğum yeri olan Siirt'in Pervari ilçesinde bitirmiştir. İlçesinde ortaokul ve lise olmadığından bu öğrenimlerini görmek

üzere Siirt merkezine gitmek gerektiğinden ve onun yaşı da küçük olduğundan tüm aile bireyleri tarafından istediği eğitime karşı çıkmıştır. İhsan Süreyya'nın babası, onun bu isteğini danışmak üzere İhsan'ı Hünük Köyü'nde bulunan ve Şeyh Müşerref'in babası olan Şeyh Esat Efendi'ye götürmüştür. İhsan'ın okul okuma isteği kendilerine iletilip ilgili düşüncesi istenmesi üzerine Şeyh Efendi, İhsan'ın okul okumasına dair olumlu düşüncesini belirtmiştir. Bu duruma sevinen İhsan Süreyya'ya, Siirt'e gidip lise öğrenimine başlamasıyla diğer tüm kademelerinin yolu açılmıştır (Sırma, Din Kültürü Atölyesi: 7 Mart 2017; Sırma, 2018: 59). Böylece Siirt'e giden İhsan Süreyya, burada arkadaşlarıyla ev tutup ortaokul ve lise öğrenimlerini tamamlamıştır. Yükseköğrenimini de tamamlamak üzere 1962 yılında kazandığı Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ni 1966 yılında bitirerek üniversite İlahiyat lisans mezunu olmuştur. İlahiyat eğitimi sırasında Ankara'da yaptığı müracaat sonucu kazandığı 175 liralık bursunun yarısını İngilizceyi geliştirmek için Amerikan Kültür Merkezi'ne vermiştir (Sırma, 2018: 97-98). Bundan sonra Arapça ve Farsçasını geliştirmek için Arap ve İran Kültür Derneklerine devam etmiştir. İlahiyat ikinci sınıftan itibaren yurtdışında doktora yapmaya karar verdiğinden büyük bir gayretle İngilizce, Arapça ve Farsçayı öğrenmiştir. Kitap okuyarak kendisini geliştirmek istediğinden hocasının arabasını yıkayarak kazandığı parayla kitaplar satın almıştır (Sırma, 2018: 77-78; Ortakçı, Röportaj: Ocak 2017). Aynı zamanda okumayı ve aksiyonu çok sevdiğinden, Necip Fazıl'ın Büyük Doğu Kulübüne katılmıştır (Sırma, 2018: 89).

Ciddi bir dil ve ilmi düzeye ulaşan İhsan Süreyya, 1967'de kazandığı bursla Paris'e gidip İslam Tarihinde başladığı doktora öğrenimini 1973 yılında tamamlamıştır. İngilizceden sınavı kazanıp İngiltere'ye gönderilmesi gerekirken bilinmeyen bir sebepten dolayı Fransa'ya gönderilmiştir. Burada bir senesini Fransızca öğrenmeye harcamıştır. Paris'te Abdülhamit'e "Kızıl Sultan" denilerek onu sevmemelerine karşın Sultan Abdülhamit ile ilgili doktora çalışmasını yapmaya karar vermiştir. Bu konu Abdülhamit'i sevmemeleri nedeniyle birçok hocanın engeline takılsa da Jacques Bergue'nin kabulüyle onunla doktora çalışmasına başlamıştır (Sırma, 2018: 176-178). Başta Abdülhamit olmak üzere Türklerle ilgili binlerce belge barındıran Fransız Hariciye Arşivi'nde çalışmış, Arapçasını geliştirmek için Tunus'a gitmiştir. Bu arada doktora çalışmasını sürdürürken Türkiye ve İslam ile ilgili birçok kitap satın almıştır (Sırma, 2018: 163-164)..

3. Öne Çıkan Hocaları

Ankara İlahiyat Fakültesi'nde Felsefe derslerini, Atatürk tarafından ilk defa yurtdışına gönderilen ve Türkiye'nin ilk sosyoloğu olarak bilinen Ordinaryüs Profesör Hilmi Ziya Ülken'den almıştır. Sanat Tarihi derslerini, Türkiye'nin en büyük estetik hocaları olan Ordinaryüs Profesör Suat Kemal Yetkin'den almıştır. Tefsir derslerini, Muhammed Tayyip Okiç'ten, Arapça derslerini Mısır'da Mehmet Akif Ersoy'un ders arkadaşı İsmail Ezherli'den, İslam Tarihi derslerini, Hüseyin Gazi Yurdaydın'dan ve İngilizce derslerini de Pazar günleri arabasını yıkayıp aldığı parayla kitaplar satın alan Miss Gordon'dan, Psikoloji derslerini Bedi Ziya Egemen'den almıştır. vs. (Sırma, 2018: 91-98; Ortakçı, Röportaj: Ocak 2017). Doktora derslerini de hocası Jacques Bergue'den almıştır. 1960-70 yıllarında doktora çalışmaları döneminde Arapça öğrenmek üzere gittiği Tunus'un Zeytuna Üniversitesi'nde bulunan sosyolog Fadıl b. Aşur'un derslerine katılmıştır (Sırma, 2018: 158-161).

İhsan Süreyya Sırma, Paris'e gittikten sonra Amerika ve İngiltere'ye de gitme fırsatını bulmuştur. Avrupa'da dünyanın bilinen en büyük âlimleriyle bir araya gelme imkânını yakalamıştır. Tıpkı Paris'te Muhammed Hamidullah Hoca'yla bir araya gelebilmesi

gibi. Süreyya, Hamidullah Hoca'yla her haftanın Cuma ve Pazar günleri bir araya gelebilmiştir. Paris'te sadece bir tane bulunan camide Cuma günleri bulunduğu gibi, Pazar günleri de Müslüman Talebe Cemiyeti'nin lokalinde verdiği seminerlerle kendileriyle buluşabilmiştir. Süreyya, Muhammed Hamidullah Hoca'yla bir araya gelmesinden elde ettiği verimi, "fakülteden alamadığı birçok şeyi, ondan aldığını" şeklinde belirtmiştir (Sırma, 2018: 175, 245-249).

Hamidullah Hoca'nın İslam tarihi ve diğer dini derslerinden etkilendiği gibi, sürekli tebliğe gitmede ve zaman mefhumu konusunda da kendisini örnek almıştır. Zira o, Müslümanların dakik olmadıklarından kaybettiklerini söylemiştir (Sırma, 2018: 174-175). İlimi disiplini de, Hamidullah Hoca'dan öğrendiği gibi, Tıp tarihi profesörü olan Süheyl Ünver'den de öğrenmiştir. O, Süreyya'ya, "Oğlum Allahu Teâla bize bir kafa vermiş ama o kafa birçok şeyleri alıyor birçok şeyleri unutuyor. Onun için yaz. Önemli bulduğun her şeyi yaz ve bir zarfa at!" tavsiyesinde bulunmuştur. İhsan Süreyya da buna uyduğunu belirtmiştir (Sırma, 2018: 203-204). Avrupalı Oryantalistlerden ilmi metod olarak ilimle ilgili dilin öğrenilmesinin gereğini edinmiştir. İlimin her türlü birer sevgili olduğundan sevgilinin dilini bilmek gerekmektedir, aksi halde sevgililer sadece birbirlerine bakacaklardır. Nitekim Doğu araştırmaları alanında çalışan bir oryantalistin Arapçayı bilmemesi düşünülemezken birçok İlahiyat Fakültesi profesörünün bir Arap ile Arapçayı konuşamamaktadır. Aynı zamanda örnek aldığı Muhammed Hamidullah 17 dil bilirken Fuat Sezgin ise, 27 dili bilmektedir. İhsan Süreyya Hoca, geldiği ve yetiştiği dönemin zor şartlarını anlatırken de ders aldığı hocalardan örnekler vererek günümüz gençlerine "Ben Neşet Çağatay'ların Bahriye Uçok'ların talebesiyim. Ama siz öyle değilsiniz. Sizin ilim adamı olmanız lazım artık." tavsiyesinde bulunmuştur (Ortakçı, Röportaj: Ocak 2017). Nitekim İhsan Süreyya Hoca, 1967 yılında Kazandığı bursla lisansüstü eğitim için Avrupa'ya giderken vedalaşmaya gittiği mezun olduğu fakültesinin koridorunda ilerlerken onu gören fakültenin ilk kadın hocası Bahriye Uçok, yanına çağırır ve ona "Avrupa'ya gidiyormuşsun, ne içersin" der. Süreyya'nın "Hocam Ramazan Ayı!" cevabına karşılık, Bahriye Uçok, "Ayol sen bu kafayla mı Avrupa'ya gidiyorsun? Onlar seni düzeltirler" sözünü söylemiştir. Tabi ki bu söz, tersine Süreyya'yı daha çok inancına sarılmasını ve çalışmasını sağlamıştır (Sırma, 2018: 91-98,111; Ortakçı, Röportaj: Ocak 2017).

4. Eğitim Gördüğü İlimler ve İhtisas Alanı

Temel dini bilgiler ile Kur'an kıraatını ailesinden öğrenen İhsan Süreyya Sırma, ilköğretim ve lisede Türkçe okuma yazma ve konuşma, gramer, edebiyat, sosyal, fizik ve matematik gibi fenni ilimleri okumuştur. Kazandığı Ankara İlahiyat Fakültesi'nde de Tefsir, Hadis, Fıkıh, Arapça gibi temel İslami bilimler yanında İslam Tarihi, Sanat Tarihi, Mezhepler Tarihi Felsefe ve Din Bilimleri ile İngilizce vd. dersler öğrenmiştir. Ayrıca daha önceden değinildiği gibi, Amerikan Kültür Merkezi'ne İngilizce kursuna giderek İngilizcesini geliştirdiği gibi, Arap ve İran kültür derneklerine giderek Arapça ve Farsçasını geliştirmiştir. İngiltere'ye gitmek üzere İngilizce'den girdiği sınavı kazanması neticesinde beklenmedik bir şekilde İngiltere'nin yerine Fransa'ya gönderilmiştir. Bunun üzerine bir sene de Fransızca'yı öğrenmekle uğraşmış ve öğrenmiştir (Ortakçı, Röpotraj: Ocak 2017).

İhtisas alanı olarak, İslam Tarihi alanını seçmesinin sebebini şöyle dile getirmiştir: Aslında ben Mezhepler Tarihi alanını daha çok seviyordum. Bu alanda yurtdışında doktora yapmak üzere sınava girmiştik. Fakat sınavı kazandığıma dair bana gelen sonuç belgesinde "Mezhepler Tarihi" yerine "İslam Tarihinde Doktora Yapma Hakkını Kazandınız" ifadesi yazılıyordu. Bunun üzerine Ankara İlahiyat Fakültesi İslam Tarihi Hocası Hüseyin Gazi Yurdaydın'a uğrayıp bu sonucun nedenini kendilerine sordum.

Bana verilen cevap şu olmuştur: Bu konuyu yönetim kurulunda görüştüğ. Aslında siz Mezhepler Tarihi alanında doktora yapma hakkını kazanmıştınız. Fakat Siirtli olduğunuzdan dolayı Avrupa'ya gidişinizi tehlikeli bulan Mezhepler Tarihi hocası sizi göndermek istemeyince, İslam Tarihi sorusunu en iyi cevaplayan siz olduğunuzdan ben sizi göndermek istedim ve dolayısıyla sonuç böyle çıktı (Sırma, 2018:110; Ortakçı, Röportaj: Ocak 2017:). Böylece İslam Tarihi alanına doktora başlayan Süreyya, bu alana yoğunlaşmış ve doktorasını bitirerek bu alanın sayılı bilim adamları arasında yerini almıştır.

5. İlmî Faaliyetleri ve Yetiştirdiği Talebeler

İlk, orta, lise ve yükseköğrenim safhalarından geçerek bu safhaları başarılı bir şekilde bitirip belli bir ilmi seviyeye ulaşan İhsan Süreyya Sırma, öğretmen olarak ilk resmi eğitim ve öğretim faaliyetlerini Siirt Lisesi'nde yürütmeye başlamıştır (Sırma, 2018: 106-107). Yurtdışındaki doktora eğitimi sırasında bir araya geldiği ve kendisinden çokça istifade ettiği Muhammed Hamidullah Hoca'nın tavsiyesi üzerine birçok tebliğ faaliyetlerinde bulunmuştur. Doktora çalışmasını bitirdikten sonra Türkiye'ye dönen İhsan Süreyya, ilk önce İmam Hatip Lisesi'nde çalışarak ortaöğretim düzeyinde talebeler yetiştirmiştir. Daha sonra Yüksek İslam Enstitüsü'nde ve birçok İlahiyat Fakültesi'nde yükseköğretim düzeyinde öğrenciler yetiştirmiştir. Bu da lisans, yüksek lisans ve doktora düzeylerinde olmuştur (Sırma, 2018: 133-134).

1995-97 tarihleri arasında İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkan danışmanlığı görevinde bulunduktan sonra bir süre Viyana İslam Üniversitesi'nde çalışmıştır. Daha sonra İstanbul'a dönerek burada ilmi faaliyetlerinde bulunmuştur (Sırma, 2018:339-344,383-384).

Millî Gazete, Bilgi ve Hikmet, Yeni Şafak, İslâm Mecmuası, İlim ve Sanat, Kadın ve Aile, İstanbul Edebiyat Fakültesi Tarih Enstitüsü, Tarih ve Toplum, Diyanet vb. gazete ve dergilerde makaleleri yer almıştır (Sırma, Yeni Akit Gazetesi/Haber, erişim: 25.10.2019). Kanal 7 televizyonunda *Seyahatnâme* isimli tarih programları yapmıştır (Sırma, 2018:360).

İslâm tarihi araştırmalarının yanı sıra, yurtiçinde ve yurtdışında verdiği konferanslarla bilinen İhsan Süreyya Sırma, ulusal ve uluslararası birçok konferansa katılarak bildiriler sunmuştur.

Daha önceden değinildiği gibi İslâm Tarihi dalında 37 kitabı ve 200'ü aşkın ilmi makalesi başta olmak üzere Araştırma-inceleme, gezi ve çeviri türü birçok eseri bulunmaktadır. Özellikle “İlk İslam Devleti-Makaleler” adlı Muhammed Hamidullah'tan yaptığı tercümeden dolayı Türkiye Yazarlar Birliği Çeviri Ödülünü kazanmıştır (Sırma, Biyografya, erişim: 25. 10. 2019; Sırma, 1998: 54).

Bu arada Prof. Dr. Adnan Demircan, Prof. Dr. Mustafa Armağan, Prof. Dr. Hasan Çiftçi vb. çeşitli üniversitelerde bulunan birçok akademisyenin yanında birçok eğitimci, çeşitli kamu kurum ve kuruluşları ile özel sektörlerde çalışan talebeleri bulunmaktadır.

6. Benimsediği Eğitim Anlayışı

Mensubu olduğu dinin istediklerini yerine getirdiği gibi, bu dinin gerektirdiği eğitim anlayışına da sahip olmuştur. Önce dinin getirdiklerini doğru bilmiş, buna inanmış ve gereğini yaşamıyla ortaya koymuştur. Daha sonra her Müslüman'da olması gereken ve İslam'da esas olan “bildiklerini başkasına aktarma” ilkesine uygun olarak Kur'an-ı Kerim'in “Yapmadığınız şeyi niye başkasına anlatıyorsun” (Saf, 61/2) ayeti ile

“İnsanlara iyiliği emredip kendi nefsinizi unutup musunuz?” (Bakara,2/44) ayetinin gereğini her zaman yerine getirmiştir. O, edindiği İslam kimliği ile Kur'an-ı Kerim'de belirtilenlerden ibret ve ders aldığı gibi, Kur'an'ın “Sizin için Hz. Peygamberde örnek vardır.” (Ahzâb, 33/21) tavsiyesine de uymuştur. Bu dinin ve kitabının yorumlayıcısı ve uygulayıcısı olan Peygamberini örnek almış ve bunun gereğini kendi hayatında uyguladığı gibi, yaptığı eğitim ve öğretim faaliyetlerinde de uygulamıştır. Hz. Peygamber'e, nefse hoş gelen tüm maddi imkânlar vaat edildiği halde O, “Vallahi, güneşi sağ elime ve ayı da sol elime koysalar yine de devamdan vazgeçmem” (Beyhakî, 1988: I, 67, II, 187.) sözleriyle bu imkânları reddetmiş ve çeşitli baskılara maruz kalarak anavatanını terk etmiştir. İhsan Hoca da buna uygun bir davranışla gerek sosyal ve gerekse eğitim ve öğretim hayatında doğru bildiği dinin ve davanın ilkelerinden taviz vermeden akademik statü bahanesiyle İslami kimliğini gizlememiş, dolayısıyla hak ettiği yerlere getirilmediği gibi, olan bazı görevlerinden de el çektirilmiş ve bu uğurda bedeller ödemiştir. Nitekim, yurtdışında doktorasını bitirip mezun olduğu Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ne gelip burada hocalık yapma sınavını kazandığı halde, bu görevin kendisine verilmediği gibi, daha önceden değinildiği üzere, Sakarya İlahiyat Fakültesi'nde asistan alımındaki haksızlığa karşı çıktığından bulunduğu fakülte'deki görevine de son verilmiştir (Sırma, 2018: 334-335).

İhsan Süreyya Hoca, yurtdışı doktora sınavını mezhepler tarihinde kazandığı halde Siirtli ve Kürt olduğundan ırkçılığa bağlı haksızlığa uğramış ve ders aldığı ırkçı mezhepler tarihi hocası tarafından bu alanda yurtdışına gönderilmesi engellenmiştir. Ancak İhsan Süreyya, bunu etki tepki meselesi yapmamış, dininin gereğine uymuş, gördüğü haksızlıkları İslam'la çözmüş, manen inancı güçlenmiş, başta eğitim ve öğretim olmak üzere tüm yaşamında ırkçılığa yer vermemiştir (Sırma, 2018: 299).

Müslümanların en büyük sıkıntılarının ırkçılık olduğunun altını ısrarla çizmiştir. Hz. Peygamber'in “Müslüman'ın iki günü bir olduğunda hüsrandır” (Aclûnî,1351: 276) hadisini hep ilke edindiği; geldiği ilmi seviye, yetiştirdiği talebeler, yazdığı ilmi eserler, koşturduğu ilmi toplantılar ve dini sohbetler ile göstermiştir. Hurafelere ve uydurmalara karşı çıkmış ve bunu ilmi araştırmalarıyla ortaya çıkarmıştır. Nitekim O, “Hiç ölmeyecekmiş gibi dünyanın için, yarın ölecekmiş gibi ahiretin için çalış” hadisinin uydurma olduğunu araştırmalarıyla ortaya koymuş, bunun Müslümanların dünyaya bağlanmaları için uydurulduğunu ve Müslümanların da sadece “hiç ölmeyecekmiş gibi dünyaya çalıştıklarını” belirtmiştir. Bu tuzağa düşmeyen çokça Müslüman âlimlerin bulunduğunu, sözgelimi Said-i Nursi'nin sadece içinde çamaşırı olan bir filesinin bulunduğunu ve hapisten hapse dolaştığını belirtmiştir. İslam'a bağdaşmayan ilahilerin üretildiğini ve insanları uyuttuğunu, “hem dini ve hem de seküler hayatın” bir arada olmaması gerekirken seküler hayat sürüp Müslüman olma iddiasının olduğunu dile getirmiştir (Sırma, Yeni Şafak / Risale Haber, erişim: 10. 07. 2014).

İslam'ın ilk emrinin “oku” olduğunu, Hz. Peygamber'in sünneti ve uygulaması olarak okuyarak Kur'an-ı anlamak ve gereğini yerine getirmek gerektiğini savunurken Müslümanların kitaba küs bir şekilde sadece bilgisayara bağlı kalmamalarının gereğine vurgu yapmış ve kitap okumalarını eleştirmiştir (Sırma, 2018: 499).

Zaman mefhumuna önem verip yapılan tüm ilmi ve sosyal faaliyetlerine düzenli ve ölçülü bir şekilde zamanı doğru kullanmıştır. Eğitim ve öğretim faaliyetleri başta olmak üzere gecikme olmaksızın tüm faaliyetlerini zamanında yürütmüş ve bitirmiştir. Bazen hiç uyumayıp bazen de az uyuyup çalışarak ve fedakârlık yaparak adeta kendisini ilme adamıştır. Ona göre insanı harekete geçiren iki duygu bulunmaktadır. Bunlardan biri iman, diğeri de aşktır. Bir şeye inanmak önemli olduğu kadar bunun yolunda kolay gidebilmek için ona âşık derecesinde onu çok sevmek de önemlidir. Bu manada

kendisinin arşivde bir bilgiyi bulup onu kaleme aldığında basılmadan önce bile ondan büyük bir haz aldığını belirtmektedir (Sırma, 2018:327).

İnancını ve meramını başkasına aktarabilmede önemli bir araç olan yazıyı çok sevdiği gibi, yazılmış kitapları da sevgili derecesinde sevmektedir. Ona göre kitapları koklamak, sevmek, okşamak ve sayfaları arasında dolaşmak gerekir. Çünkü kitap, insana birçok şey vermektedir. Yaprakları çevrildiğinde insanı kâh Rusya'ya, kâh Çin'e ve Kâh Hz. Peygamber'in dönemine vb. götürdüğünden tarif edilmez bir sevgili olmakta ve peşine düşmekten zevk alınmaktadır (Sırma, 2018: 328). Avrupa'da uçakta, trende ve diğer araçlarda seyahat esnasında herkesin elinde kitap bulunurken Müslümanlar ise birbirlerinin yüzüne bakmaktadır (Sırma, Medya Siirt: 12 Temmuz 2019).

Hız. Âdem'den itibaren gönderilen Peygamberlerle insanlara doğru yol gösterilmiştir. Zaman içerisinde Allah'ın varlığını unutan insanlar, güçlü varlıkları ilah edinip onlara tapmışlardır. Daha sonra bu varlıkların yerine geçen insanlar kendileri tanrı gibi görülüp hükmetmeye başlamışlardır. İslamiyet bazı kişilerin elinde oyuncak durumuna getirilirken bu sorun aynen yaşanmaktadır. Bu nedenle Kur'an ve Sünnet çerçevesinde cemaat ve cemiyetlerin yerine İslamiyet'i ilim merkezlerinden ve üniversitelerden öğrenilmelidir. Böylece Başta Kur'an ve Sünnet olmak üzere İslamiyet'i doğru kaynaktan okumalıyız ve daha önceden geçmişimizde olan okuma kültürümüze bir an önce dönmeliyiz ve cehalet sebebimizin bize verilen ilk emre uymadığımızın olduğunu bilmeliyiz. Nitekim 400 yıl önce İslam coğrafyasında bulunan Avrupalı bir gezgin, Müslümanlar için "bunlar nasıl insanlar, camiden çıktıklarında ellerinde kâğıtlar hep okuyorlar." İfadesini kullanmıştır. Bu gün ise tersi bir durum yaşadığımızdan tarihimizi onlar yazmaktadır (Sırma, Bingöl Üniversitesi / Haberler: 5 Ekim 2016).

Hedef edindiği rıza-ı İlahiyi hep gözetlemiş, bunun dışındaki her şeyi teferruat sayarak önemsememiştir. İlahiyat Fakültesi dersliklerinde dersler verirken bu dersliklere resmiyet uygulamamış, bu derslerini istifade etmek isteyen herkese açık tutmuş ve hatta çoğu kez sınıfta oturulacak yer kalmayarak ayakta bile bu dersleri dinleyenler olmuştur. Dersleri samimi bir atmosferde ve konferans havasında yürüttüğünden öğrencilerin derse ilgilerini çekerek daha samimi bir ortamda derslerini işlemiştir. Derslerini işlerken formasyon çerçevesinde bir eğitimcide bulunması gereken özelliklerden olan genel kültür özelliğine sahip olmasının gereğini uygulamış ve anlatılanları günlük yaşamla ilişkilendirmiştir (Sırma, 2018: 12-13).

Dersin kaynaklarına önem vermiş, öğrencilerin dersle ilgili yazılan kaynaklardan ve yazarlarından haberdar olmalarını ve temel kaynaklarla araştırmaları bilmelerini istemiştir (Sırma, 2018: 326).

Hadisleri toplamak için diyar diyar gezen Buhari ve Müslim gibi İhsan Süreyya da ilimleri ve ilgili kaynakları araştırmış, bunlarla ilgili kendilerinde oluşan ufak bir tereddütü hazmedememiş, bunu gidermek için asıl kaynaklara ulaşmak üzere yolculuk yaparak büyük mesafeler katetmiştir. Tıpkı Paris'te okuduğu ve "İslam Davası" adıyla tercüme edildiği ve Malik b. Nebi'ye ait olduğu bir kitabın tercümesinden edindiği tereddüt üzere asıl nüshasının bulunduğu yazarın memleketi olan Tunus'a gitmiş ve asıl nüshası ile buluşmuştur (Sırma, 2018: 167).

İhsan Süreyya Hoca okumalarını, araştırma ve yolculuk okumaları olarak ikiye ayırmıştır. Yolculukta ciddi okumaları yapıp notlar alamayacağından burada roman türü

kitapları okumakta iken diğer zamanlarda ise araştırma kitaplarını okumakta ve buna dayalı kitap ve makale gibi eserler yazmaktadır. Yazdığı yazılarını da yayınlamadan önce genellikle başkalarına okutmaktadır. Ancak son zamanlarda bazen kendi kendine bu kitap olur kanaatine vardığında başkalarına okutmadan da yazılarını basabilmektedir (Sırma, 2018: 464, 473).

Din, iman ve İslam davası uğruna kendisine verilen görevde emrivaki bile yapıldığında en zor görev olsa da samimi ihlasıyla çözüm yolu üretmek mutlakla bu görevi yerine getirmiştir. Ancak bunu yaparken kendisini davet edenlerin memnuniyeti değil, Allah'ın memnuniyetini esas almıştır (Sırma, 2018: 515-516). Nitekim arkadaşlarıyla Cezayir'e gidip Malik b. Nebi'yi ziyaret etmek isterlerken onlarla ilgilenen nur yüzlü bir gencin onları üniversiteleri ve camiye gezdirmeleri neticesinde arkadaşlarıyla buluşturmuş ve üniversitenin konferans salonunda konferans vereceklerinin ilanını yapacaklarını belirtmiştir. Halen talebe olan dört arkadaştan İhsan Süreyya sözcülük görevi alarak konferansın soru-cevap şeklinde gerçekleşmesini sağlarken arkadaşlarının Türkçe olarak verdikleri cevapları da Arapça 'ya tercüme etmiş ve bu konferansın başarılı bir şekilde geçmesini sağlamıştır (Sırma, 2018: 167-168).

Kendisine yapılan eleştirileri, haksız bile olsa sabırla tahammül edebilmiş, zamanı ve yeri geldikçe taşı gediğine koyabilmiş ve haklılığını kanıtlayabilmiştir. Nitekim İhsan Süreyya Cezayir'de verdiği konferansta "sömürgeci" diye kendisine bağırarak kişiyi sabır göstermiş ve Arap ülkesi olan burada Arapça olarak verdiği konferansı anlamadığını ve Fransızca olarak konuşmasını isteyen genci duyunca kendisine "sömürgeci" diye nitelendiren gencin ayağa kalmasını istemiş ve ona "ana diliniz ile konuştuğum halde anlamıyorsunuz. Ben mi sömürgeciyim yoksa siz mi sömürülensiniz?" diye seslemesi üzere salonun ayağa kalkıp onu alkışlayarak onaylaması neticesinde bu genç kendisinden özür dilemiştir (Sırma, 2018: 168-169).

Derslerinde önemli kişilerin örnek hayatlarından ve ilmi faaliyetlerinden yararlanmıştır. Tıpkı Ebu Cendel'in Müslüman olduğu için yaşadığı sıkıntılar karşısındaki tutumu ve bu sıkıntıların üstesinden geldiğini (Buhari, "Sulh", 6) örneğini verdiği ve derslerine katıldığı hacaları örnek aldığı gibi.

En sade, anlaşılır ve cazip bir dil özenle seçip kullanmış ve mümkün mertebeye derslerini görsel materyallerle besleyip desteklemiştir. Özellikle anlattığı yerleri, bizzat kendisinin çektiği ilgili fotoğrafları ve slaytları ile desteklemiştir. Böylece olayların zihinlerde canlanmasını ve öğrendiklerinin pekişmesini sağlamıştır (Sırma, 2018: 97).

Bildiği birçok dillerden istifade ederek çeşitli kaynaklardan yararlanmış, bu dillerden şiirler okumak suretiyle edebiyat zevkini kazandığı gibi dil öğrenme azmini de kazanmıştır (Sırma, 2018: 13).

Açık sözlü, Kişilikli, ahlaklı, karakterli ve ilmi dehası ile insanları etkilediği gibi etkilendiği insanlara karşı vefakârlık göstermiştir. Tıpkı onun, Siirt'e bulunan ve etkilendiği Şeyh Müşerref'in babası Şeyh Esad'ı, Şeyh Müşerrefi ve hocası Muhammed Hamidullah'ı vefatlarına dek ziyaret etmesi gibi (Sırma, 2018: 25-26,59-62,256).

Geleceğe ilişkin çıkar hesabı yapmadığından bildiğini ve inandığını ifade etmekten hiçbir zaman çekinmemiş ve haksızlığa karşı çıktığı gibi, doğruları da doğrudan haykırarak ifade etmiştir. Nitekim kendisini çağırıp onunla konuşan Erzurum Yüksek İslam Enstitüsü Ziraatçı dekanının, kendisine yönelttiği "İslam dünyasındaki olumsuzlukların neler olduğunu?" sorusuna karşılık bunlardan birisinin, "sizin gibi

ziraatçının İlahiyat'a dekan kılınmasıdır" cevabını vermiştir (Sırma, 2018: 273-276; Ortakçı, Röportaj: Ocak 2017).

Mizaç olarak sert olmakla birlikte hoşgörülü olmuştur. Farklı düşünce ve anlayışları tahammül ederken kendi kanaatını belirtmiş ve dayatmamıştır. Böylece öğrencilerin kendi kişiliklerini bulmalarına önem verdiğiinden saygın bir hoca konumunda olmuştur. Ancak onun bu davranışı Kur'anî ve Rahmanî bir anlayış çerçevesinde gelişmiştir. "Onların kendi aralarında şefkatli ve kâfirlere karşı şiddetlidirler"(Fetih, 48/29) ayet-i kerimede Hz. Peygamberle beraber olanlar ile ilgili belirtilen vasıflara uymuş, doğrulardan ve doğruluktan yana olurken bu uğurda gereken her türlü fedakârlıkları göstermiştir. Öğrencilerinin menfaatlerini, ilmi seviyelerini ve bu anlamdaki aktivitelerini görmek isterken habersiz bir şekilde dinleyicilerin saffında dinleyici olarak onları dinlemiştir. Öğrencilere karşı pek ılımlı ve şefkatliyen idarecilere ve haksızlıklara (İslam'a uymayan vasıflara) karşı öfkeli olmuştur. Öğrencilerin ufkunu açar ve derse olan ilgilerini uyandırır ve artırır olmuştur. Öğrencilere okumaları gerekenleri okumalarını ve yararlanmalarını istemiştir (Sırma, 2018: 14-15).

Resulullah'ı sünnetinden, ayet ve hadislerden anladığı gibi onu çok iyi anlayan hocalardan da anlamıştır. Tıpkı Erzurum'da bulunurken orada "Şefik Usta" olarak bilinen Şefik Hoca'dan, Ali Rıza Sağman Hoca'nın Resulullah için "Ya Muhammed! Ne kadar büyüksün ki ne zaman seni hatırlasam insan oluveririm" sözünü öğrenmiş ve her zaman Peygamberin hatırlanarak insanın kendisine çeki düzen vermesi gerektiğine inanmış ve bu sözü sohbetlerinde hep kullanmıştır (Sırma, 2018: 313).

Ömer b. Abdülaziz'in, "Müslümanlar hiçbir zaman Allah, Peygamber ve Kur'an konusunda ihtilafa düşmediler. Bunlar menfaat için ihtilafa düştüler." sözünden ders çıkararak yakın arkadaşlarının bile menfaat için kendisine sırt çevirmelerini imtihan sırrı olarak değerlendirmiş ve yine onlara yönelik dinin gerektirdiği tebliğ görevini ihmal etmemiştir. Tıpkı Fakültede sınıf arkadaşı, Fransa'da ve Tunus'ta beraber olduğu ve hatta arabasını bile kendisiyle paylaştığı yakın arkadaşı Emrullah Bey, Erzurum'da birlikte çalışırlarken İhsan Hoca'nın karşıtı gurupta yer almıştır. Dekanlığı sırasında odasına giren İhsan Hoca, "Nedir bu? Dünya için değer mi....." şeklinde ona tebliğ görevinde bulunmuştur (Sırma, 2018: 314).

Tarihi güncelle ilişkilendirerek anlatma tarzını yazdığı kitaplarında da benimsemiştir. Muhatabının derslerinden mesajlar çıkarılmasını beklemenin yerine mesajı doğrudan kendisi vermektedir. Ona göre, 1400 yıllık İslam tarihinde cereyan eden iki olay, Müslümanların fikir, inanç ve siyasi yapısını önemli ölçüde etkilemiştir. Bunlardan birincisi, Abbasiler döneminde başlayan ve "Aydınlanma" diye uydurulan tercüme faaliyetleri, diğeri de Tanzimat hareketleridir. Burada Süryanice yazılan Yunan felsefe kaynakları Arapça 'ya çevrilmiştir. Bundan önce İslam dünyası zirvede iken bu felsefeye mensup Bizanslar kendilerini koruyamamışlardır. Tercüme faaliyetleriyle İslam dünyasında başlayan Felsefe hareketleri; Ebu Hanife, Ahmed b. Hanbel gibi müstesna İslam âlimlerinin düşüncelerinden dolayı zindana atılmalarına, işkence çektilerine ölmelerine bile vesile olabilmıştır. İmanı vahiyle değil, akılla açıklamaya çalışan, İslam'ın müdafaası ve anlaşılması için felsefe akımının zaruretine inanan Müslümanlar, gayrı Müslim filozofları İslam'ı kabule inandıramazken felsefi metotlarla hiçbir tebliği de gerçekleştirememişlerdir. Bunlar, asırlar boyu boş yere Müslümanları felsefe-kelam-tasavvuf kavgalarıyla uğraştırmışlardır (Sırma, 1988: 11-13).

Müslümanların, Batılıların tuzaklarına karşı uyanık olmalarının gereğine vurgu yaparken Batılıların, Müslümanları-İslam anlayışını yıkmak ve kendi anlayışlarını benimsetmek için her yolu denediklerini ve böylece misyonerlik faaliyetlerini yürüttüklerini belirtmektedir. Nitekim “Claudie Fayein” adında bir bayan misyoner, Paris’te verdiği bir konferansta Yemenlileri kandırıldığını itiraf etmiştir. Doktor olmadığı halde bu rolü icra ederek Müslüman kadın ve çocukları tanımaya çalıştığı gibi, erkekleri muayene ederek de Avrupalı kadını da yakından tanımalarını sağladığını belirtmiştir. Aynı şekilde beraberinde getirdiği kitap ve broşürleri de dağıtarak Hristiyan kültürünü aşılama çalışmıştır (Sırma, 1983: 12-14).

Karşıdakilerinin dersleri anlamalarına önem verdiğiinden seviyelerine inmekte ve anlaşılmayan ifadeler kullanmaktan çekinmektedir. Sade ve anlaşılır bir dille konuştuğu gibi, birtakım yazılar, makaleler ve kitaplar yazmıştır. İslam tarihi dışında deneme, gezi, anı ve şiir gibi pek çok alanda ilgili kitapları yazmış ve samimiyetle herkesin ilgisini ve sempatisini kazanmıştır (Sırma, 2018: 16-17).

Ders vererek, konuşmalar yaparak ve yazarak birçok ilmi faaliyetlerde bulunurken zahit olarak yaşamayı tercih etmiştir. Ahiret ve davası uğruna dünya menfaatlarını feda edebilmiştir. Zira ona göre Müslüman davası için feda etmesini bilmelidir (Sırma, Yen Asya /Haber: 10 Ocak 2012).

İhsan Hoca’ya göre bir şeyler dert edinmeli ki bunlarla uğraşılabilirsin. Zira derdi olmayanın insan olmadığını belirtmektedir. Tıpkı Fahrettin Attar’dan “Dostum pazara git kendine bir dert satın al. Bulamazsan gel benden ödünç al” sözünü aktardığı gibi. Çünkü derdi olmayan, seküler olacağından gezer, yer ve yaşar (Sırma, Yeni Şafak Özel/ Analiz Haber: 16 Ocak 2019). Yeni üretmek yerine taklit eder. Bu durumda İbnü’l-Arabî, İbn Rüşd, İbn Bâcce ve İbn Sina olmak yerine bunlar taklit edilmektedir. Oysaki dönemimizin imkânları bunlarınkilerinden daha fazla olmakla birlikte maalesef Osmanlılardan günümüze kadar Ebu’s-Suud Efendi’nin tefsirinden başka ciddi ve kayda değer bir eser bulunmamaktadır. Demek ki bunlardaki ilimle uğraşma ve ilmi üretme derdi dönemimizdekilerde bulunmamaktadır (Sırma, 2018: 450,453).

Bir şeyi öğrenmeyi istemek için onun ihtiyaç olduğunu bilmek gerekir. Bu manada bilgiyi ihtiyaç gördüğünden gittiği her yerde ilim adamlarını ziyaret etmiş ve onların sohbetinde bulunmuş, birçok yeri ve kütüphaneyi gezmiş, araştırma- incelemelerde bulunmuş ve birçok kitap satın almıştır. Gerek resmi olarak çalıştığında ve gerekse emekliliğinde, kısacası tüm yaşamında hep aynı gayretle ilim ve İslam uğruna çalışmakta ve hizmete devam etmektedir. Bazı ilim adamlarının sıkıldıklarını ifade etmelerinin aksine sıkılmaya zaman bulamadığını belirtmektedir. Çünkü o her zaman bir ilmi faaliyetle uğraşırken bir sonraki uğraşının planını yapmaktadır (Sırma, 2018: 455-460).

İşi ehline vermek için uğraşıp ilgili yazılar yazmış, saltanata karşı çıkmış ve demokrasinin de İslam’ın öngördüğü hürriyet olmadığını belirtmiştir (Yeni Şafak, 2019: Özel /Analiz Haber).

Tunuslu hocası Tuhami Negra’yı örnek alarak fıkrayla eğitim ve öğretim yaptığı gibi her bir yöntem ve uygulamayla ilgili bir olay anlatarak kalıcılığı ve anlaşılabilirliği sağlamaya çalışmaktadır (Sırma, 2018:160).

Bir ülkeyi tanımak için o ülkeyi okumak, dinlemek ve gezmek gerektiğine inanmıştır. Nitekim Fransa’ya gitmeden önce “Sefiller” adındaki romanı okumuş ve Fransa

hakkında az çok bilgi sahibi olmuştur. Buraya gittikten sonra okuduklarının pekişmesi ve anlamlandırması için Paris'e gittiğinin ilk gününde aradığı şey, bu romanda geçen "Lüksemburg Bahçesi" olmuştur. Ona göre ülkelerin romanları, hikâyeleri ve müzikleri o ülkelerin aynalarıdır (Sırma, 2018:182-185).

Çok yönlü eğitim faaliyetleri içerisinde bulunarak birçok kitap ve eser yazdığı gibi, çok sayıda konferans, sempozyum ve bilimsel toplantılara katılmıştır. Dört yıl süre ile Kanal 7 televizyonunda "Seyahatname" adıyla tarih programları faaliyetleri gibi diğer tüm ilmi ve dini faaliyetleri, dünyevileşmenin tuzağına düşmeden "Rıza-ı İlahi" doğrultusunda insanlara bir şeyleri öğretmenin gereğine inandığı için gerçekleştirmiştir (Sırma, 2018: 476). Özellikle kendisini ifade etmek ve rahatsız olduğu noktaları dile getirmek için Yeni Devir Gazetesi ve Yeni Dünya Dergisi gibi gazete ve dergilerde yazı yazmıştır (Sırma, 2018: 469-470). Bu işleri severek yapmış, insanın yaptığı işi sevmesinin ve sevdiği işi yapmanın gereğine inanmıştır (Risale Haber: 8 Kasım 2015).

Hocası Muhammed Hamidullah'ı örnek alarak dinleyicilerin ihtiyaçlarına göre farklı dillerde konuşabilmiştir. Başta hocaları olmak üzere güvendiği kişilere hep danışmış ve hocalarından irtibatını kesmemiştir. Yüz yüze bunu gerçekleştiremediğinde farklı iletişim kanallarıyla ve özellikle mektuplarla gerçekleştirebilmiştir. Tıpkı hocası Muhammed Hamidullah ile mektuplaştığı ve sonradan kitaplaştırdığı mektuplar gibi (Mücahit Türetken/İhsan Süreyya, Röportaj /AA: 17 Aralık 2018; Sırma, 2018: 251).

Özellikle Hocası Hamidullah'ı anlatırken ondan çok şey öğrendiğini ve onu örnek aldığını belirtmiştir. Hocasının disiplinli ve çalışkan olduğunu, bir konu üzerinde odaklanırken onu birçok kaynaktan araştırarak çalıştığını, zamanı çok iyi değerlendirdiğini, randevularına hep dakik olduğunu ve talebelerine de bunu öğütlediğini belirtmektedir. Buna uyan İhsan Hoca, her zaman zamanında derse girip çıkmayı ve randevularına gitmeyi ilke edinmiş ve buna uymayanları eleştirmiştir. Zaman yokluğunun problemi yerine ayarlanması problemi olabildiğini savunmuştur (Sırma, 2018: 324-325; Ortakçı, Röportaj: Ocak 2017).

Örnek aldığı Hocası Hamidullah, İsrâfi ve lüksü sevmemiş, yemek ihtiyacını basit yemeklerle geçiştirerek buna çok zaman ayırmamış, gerçek manada takva sahibi olup İslam'ı çok iyi yaşamıştır. Batılı oryantalistlerin yanlış tercüme ettikleri hadisleri düzelterek daha önceden 4 cilt olarak yayınladıkları Buhari'yi 5 ciltlik olarak yayınlamış, tarihi şahsiyetlerle hemhal olacak şekilde inceleyip değerlendirmiştir. İlmî bir konu için çağırılan her yere giderken talebesi İhsan Süreyya'ya "Gel, İslam'ı ve Peygamber'i anlat" diye davet geldi mi senin reddetme hakkın yok" diye nasihatte bulunmuştur (Sırma, 2018: 492; Ortakçı, Röportaj: Ocak 2017).

Hocası Hamidullah'tan "Bir şey söyleyeceğim sana. Bunu kulağına küpe yap, hiçbir zaman da çıkarma. Günahkâr Müslüman kardeşin sana kâfirden daha yakındır. Müslümanlar olarak birbirinizle uğraşmayın, birbirinizin aleyhinde konuşmayın." sözünde belirtilen anlayışı öğrenmiş, hiçbir ayırım yapmaksızın tüm Müslümanların hayrına uğraşmış ve kâfirlere karşı da hep duyarlı ve temkinli davranmıştır (Sırma, Bağimsız Haber, 5 Ocak 2013).

"Bana bir harf öğretenin kırk yıl kölesi olurum" (Aclûnî, 1351:265; Malikî, 1988: 122.) hadisinde ve kimisine göre Hz. Ali'nin sözünde (Sırma, 2018: 3189) belirtildiği gibi hocalarına karşı son derece saygılı olmuş ve istedikleri hizmetleri yerine getirmeye çalışmıştır. Örneğin hocası Muhammed Hamidullah, İstanbul Süleymaniye

Kütüphanesi'nden aldığı Kur'an'ın mikrofiliminde bir sayıfasının eksik olduğunu görmüştür. Asıl nüshasının yeniden görerek bu eksikliğin çekilen fotoğraftan mı yoksa orijinal nüshadan mı kaynaklandığının tespitini istemesi üzerine, talebesi İhsan Süreyya Erzurum'dan İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi'ne giderek “eksik sayfayı” almış ve hocasına iletmiştir (Mücahit Türetken/İhsan Süreyya, Röportaj /AA: 17 Aralık 2018).

Her ne surette olursa olsun mutlaka hocasını dinlemiş ve dediklerini yerine getirmiştir. Nitekim hocası Hamidullah'ın iki ayda bir Madam Pageot adında bir şahsın evinde düzenlenen konferansta Müslümanları temsilen Hıristiyan bir papaz ile bir araya gelmekteydiler. Ancak konferans süresi içerisinde İstanbul'da olması gereken Hamidullah, talebe olan ve doktora tezini yazmaya başlayan öğrencisi İhsan Süreyya'ya profesör papaz karşısında İslam'ı savunma görevini vermiş, bir süre tezinin yazımına ara vermesini istemiş ve kendisine olan güvenini de telkin etmiştir. Bunun üzerine İhsan Süreyya her türlü zorluklara katlanarak ve birtakım şahsi hissiyatları göz ardı ederek bu görevi hakkıyla yerine getirmiştir (Sırma, 2018:141-143).

Aleyhine bile olsa hep vefakâr ve sadakate bağlı kalmıştır. Nitekim mezhepler tarihi dersinde doktora yapmak istediği ve bu derste doktora yapma hakkını kazandığı halde bu dersin hocası tarafından engellenmesi üzerine İslam tarihi hocası tarafından bu dersten gönderilmesi sağlanmasına sadık kalarak orada mezhepler tarihinde doktora yapabiliyorken İslam tarihinde doktorasını yapmıştır (Sırma, 2018:114-115).

Berber yaşadıkları arkadaşlarının üzüntü ve sevinçlerini paylaşırken vermesi gereken öğütleri vermekten geri durmamıştır. Tıpkı Fransa'da beraber doktora yaptığı İranlı arkadaşı Beni Sadr, devrimden sonra İran'ın ilk cumhurbaşkanı olduğunda ona bir tebrik mektubu yazarken aynı zamanda “Paris'teki gibi gururlu olma, mütevazı ol” öğütünde de bulunmuş ve arkadaşından teşekkür cevabı gelmiştir (Sırma, 2018:188-189).

Gurup çalışmasına önem vermiş ve öğrendiklerini samimi bir ortam içerisinde arkadaşlarıyla paylaşmış ve öğrenenlerin pekiştirilmesini sağlamıştır. Tıpkı Fransa'da Fransızca'yı öğrenirken öğrendiklerini Fransız arkadaşlarıyla samimi bir ortamda paylaştığı ve bunu muhabbet konusu yaptığı gibi. Aynı şekilde Fransız arkadaşlarından fotoğraf çekmeyi, geziyi ve nasıl gezileceğini öğrenmiştir (Sırma, 2018: 201,210).

Gezip görme ve olay yerinde incelemeyi sevmektedir. Tıpkı Paris'te fotoğraf makinasını satın alıp önemli gördüklerini incelediği ve fotoğraflarını çektiği gibi. Nitekim o, bir yere gidildiğinde bir daha o yeri görememe ihtimaline binaen o yerin güzel gezinmesini ve o yer ile ilgili bilgilerin güzel yazılmasını ve ilgili kayıtlarda bulunulmasını tavsiye etmiştir (Sırma, 2018: 97,164).

Teknolojik imkânlardan yararlanılmasının gereğini savunduğu gibi, teknolojik gelişmeleri takip etmiş ve teknolojiyi kullanmıştır. Tıpkı teknolojik gelişmelere bağlı daha önceden kullandığı fotoğraf makinasının yerine dijital film şeridini kullandığı gibi (Sırma, 2018:103).

Fransızların, “öğretmek ikinci defa öğrenmektir.” sözünü de kendine düstur edindiğinden hoca olduktan sonra öğrenmeye başladığını, oysaki öğrencilik yıllarında öğrenmekten ziyade dersi geçmek için çalıştığını belirtmiştir (Sırma, 2018:101).

Okuldan ve çevreden bir şeyler öğrenirken o an için uygun gördüğü metodu kullanmıştır. Tıpkı dil öğreniminde tekrara başvurduğu gibi. Normal öğrenim hayatında tekrara başvurduğu gibi, asıl telaffuzu öğrenmek için sokakta da tekrara başvurmuştur.

Tıpkı Fransa’da hataen mağazada çarpıştığı adamın “pardon” deyişini dinlemek ve iyice bu kelimenin telaffuzunu öğrenmek için bilerek 6 defa ona çarptığı gibi (Sırma, 2018:120).

İçinde İhsan Süreyya’nın da bulunduğu Müslüman Talebe Cemiyetinin Fransa’da satın aldığı lokalde birçok dini sohbetler yapıldığı gibi, hazırlanan tezlerin jürinin önünde savunulmadan önce bu lokalde savunularak ve tartışılıp hatalar düzeltilerek adeta burada İslam’daki meşveret ve medresedeki müzakere sistemi uygulanmıştır (Sırma, 2018:1175).

Tüm eğitim hayatında Allah’ın ayetlerinden dersler çıkarmış ve buna göre hayatını düzenlemiştir. Nitekim İhsan Süreyya, Fransa’da okurken biran önce doktorasını bitirip Türkiye’ye dönmek için uyku saatini ikiye düşürmesi üzerine hastalanınca, “Yüce Allah geceleri istirahat için yaratmıştır” ayetine ters düştüğünden bu hastalığa yakalandığına inanmış ve bundan ders çıkararak buna göre davranmıştır. Kitap okumayı ve ilimle bütünleşmeyi bir gelenek haline getirmiştir. Nitekim o, dört ay kaldığı ve tedavi gördüğü Fransa’daki eski bir Şato’da bile hep kitap okumuştur (Sırma, 2018:131-132).

Doğru bildiklerini çekinmeden hep söylemiştir. Tıpkı Hüseyin Gazi Yurdaydın hocasının; Neşat Çağatay hocanın, Hatice Babacan adındaki başörtülü kız öğrenciye; “Ya başını aç, ya da çık” demesinde haklı olduğunu savunurken İhsan Süreyya ise başını açmayan öğrencinin haklılığını açık yüreklilikle savunmuş ve hep dini değerlere bağlı mukaddesatçı bir anlayışa sahip olmuştur (Sırma, 2018: 87-88).

Verdiği eğitim ve öğretim faaliyetlerinde hocalarını örnek alarak talebelerinden ve dinleyicilerinden geri dönütü alıp ona göre davranmayı öğrendiği gibi olumsuz sonuca götürebilecek kasıtlı sorulara da taktik uygulamayı öğrenmiştir. Nitekim üstadı Necip Fazıl, Kırıkkale’de yaptığı konuşma sonrasında nasıl anlattığını sorusuna karşılık “üstadım hiç hoş gitmiyor” cevabını alması üzerine daha canlı ve etkili konuşarak olumlu geri dönütü alabilmiştir. Atatürk ile ilgili kendisine sorulan kasıtlı sorunun cevabını da önce geciktirmiş ve sonradan cevap vermemeyi cevap olarak seçmiştir (Sırma, 2018: 88-90).

Yaptığı eğitim ve öğretim faaliyetlerinde şaka, espri ve hoş sohbetlerde bulunmakta, anlattıklarını fıkralarla, günlük olaylarla pekiştirmekte ve yerine göre daha etkili olabilmek için “yapmadığınız şeyi niçin başkasına söylüyorsunuz.” ayetinden de ilham alarak şiir gibi konuşup olayı yaşarcasına anlatmaktadır (Sırma, 2018: 72, 74, 160).

Hocalarından öğrendiği sevgi ve saygıyı başta hocalarına ve anne-babasına olmak üzere talebelerine ve sohbetlerinde bulunanlara karşı göstermiş ve bu anlayışı talebelerine de öğretmiştir. Hocaların sohbetlerini hep sevmiş, bu sohbetlerden büyük feyizler alarak ilimle ve okumayla adeta bütünleşmiş ve bu anlayışı eğittiği her kese benimsetmiştir (Sırma, 2018: 72,74-75). Ona göre insan bir çiçek gibidir. Nasıl ki çiçek sevgiye muhtaç olduğundan sevgi ile canlı tutulur ise, insan da öyledir, onu sever ve onunla uğraşırsanız onu güzelleştirirsiniz (Sırma, 2018: 330).

Zamanını ilimle dolu dolu geçirmek üzere mümkün merteye yapılan konferanslara ve seminerlere katılımcılığın yanında dinleyici olarak katılmakla hem dil bilgilerini geliştirmiş ve hem de genel anlamda bilgi ve deneyimlerini artırmıştır. Fransa’da doktora yaparken, aldığı birçok notla derse girmeyi ve hatırlamak için yazdığı bazı kelimeler ile detaylı bilgileri aktarmayı hocası Jacques Berque’den ve Muhammed

Hamidullah'tan öğrenmiştir. Nitekim son zamanlarda Siirt İlahiyat Fakültesi'nde girdiği derslerde de bu uygulamaya uyduğunu belirtmiştir (Sırma, 2018: 190-191, 472). Özellikle gençlerle iletişimi kurmak için 24 saatten bir saati verip bu gençlerin neler okuduklarını ve neler takip ettiklerini anlayarak onlarla rahat bir iletişim kurabilmiş ve birçok şeyi paylaşabilmiştir (Sırma, 2018: 458).

Her hâlükârda öğrencilerle ilgilenme ve onları geri çevirmeme anlayışını İstanbul'da ziyaretine gittiği tıp profesörü Süheyl Ünver'den öğrenmiştir. Hocanın yanında iki saat kaldığında hoca ona “bir tıp doktorunun muayenesi 100 lira, profesör olunca 200 lira; iki saat yanımda kaldığınıza göre 400 lira ödemen lazım” hesaplamasını yaptıktan sonra, “ancak bunun yerine hoca olunca benim gibi ol, öğrencileri geri çevirme” tavsiyesinde bulunmuştur (Sırma, 2018:203-204).

Hem Hz. Peygamberin uygulamasından ve hem de kendisine yapılan uygulamadan olumsuz görülen olayların terki için alternatiflerin oluşturulması yolunu öğrenmiş ve bu yolu eğitim faaliyetlerinde kullanmıştır. Nitekim Rafi b. Amr, Medineli Müslümanlardan birisinin bahçesine girmiş, ağaçları taşlamış ve bu nedenle Hz. Peygamberin yanına getirilmiştir. Bunun üzerine Hz. Peygamber bu eylemi yapma sebebinin açıklığının olduğunu öğrenince ona “Yavrum, bir daha acıkırsan ağaçları taşlamak yerine ağaçların altına düşenleri al ye.” sözleriyle hem yapılmaması gerekeni belirtmiş ve hem de alternatif uygulamayı göstermiştir (İbn Mâce, Ticârât, 67; Müslim, Eşribe, 108). İhsan Süreyya'nın üniversitedeki yurt arkadaşları, olumsuz gördükleri ve kendisinin okuduğu Cumhuriyet Gazetesi'nin terki için okul kütüphanesinden bedava gazetelerinin okunabilme alternatifi kendisine sunmuşlardır (Sırma, 2018: 77).

Hocalarından öğrencilerinin başarılarıyla sevinip bunu kutlama anlayışını edinmiştir. Tıpkı hocası Tayyip Okiç'in üç talebesi (İsmail Cerrahoğlu, Talat Koçyiğit, Mehmet Hatipoğlu) nin profesör olmalarına sevinerek bir gurup öğrenciyi en lüks lokantaya davet edip bu durumu onlarla paylaşıp kutladığı gibi (Sırma, 2018: 84).

Dini yaşam açısından karşılaştığı sıkıntıların üstesinden gelebilme reçetesini hocası Muhammed Hamidullah'tan öğrenmiş ve uygulamıştır. Nitekim doktora yapmak üzere Fransa'ya gittiğinde Türkiye'den gelen arkadaşlarıyla buranın sokaklarında gördükleri ahlaksızlık üzere günaha girmemek için Türkiye'ye geri dönme kararını almışlardır. Hem bu kararlarını iletmek ve hem de “Allahaismarladık” demek üzere Muhammed Hamidullah'a uğradıklarında Hamidullah, onlara geri dönme izni vermezken günahlara düşmemek için “haftada sadece bir gün et yemelerini, sokağa yalnız çıkmamalarını, pazartesi ve perşembe günleri oruç tutmalarını” tavsiye etmiştir. Bunlar da bu reçeteye uyarak sorunsuz bir şekilde burada okumalarına devam etmişlerdir (Sırma, 2018: 249-250).

İhsan Süreyya, “Kim mütevazı olursa Allah onu yüceltir; kim kibirli olursa Allah onu alçaltır” (İbn Hanbel, Müsned III:76) hadisi şerife uygun yaşayan Siirtli Şeyh Müşerref'in bu uygulamasını benimsemiş ve bu doğrultuda hareket etmiştir. Nitekim Şeyh Müşerref'i ziyarete gelen İhsan Süreyya ve arkadaşlarının bu ziyaretleri sırasında, “İhsan Bey, bir insan ne kadar az konuşursa kusurları o kadar az görülür. Benim kusurlarımın çok ve ortaya çıkmasını istemediğimden az konuşmayı ilke edindim, fakat arkadaşların da konuşmamı istiyorlar, şimdi ne yapalım?” sözleriyle son derece mütevazı davranmıştır. Aynı zamanda Allah'a olan tam tevekkülün ve edinilen manevi derecelerin kesbi olmayıp vehbi olduğu bilgisini ve anlayışını şeyhin “kul amel görevini

yerine getirir, ama onun makamı ameli değil, Allah tayin eder” sözünden öğrenmiştir (Sırma, Din Kültürü Atölyesi: 7 Mart 2017).

Kur’an ve Sünnet dışında bulunan bütün kitaplara taraflı bakmamak gerektiğini ve bunların içinde yanlışlar olabileceğini savunan Vanlı Molla Ali Çalım’ın düşüncesine katılmıştır (Sırma, 2018: 316).

Gerek Batı toplumuna ve gerekse Müslüman toplumuna karşı toptancı bir bakış açısına ve anlayışına sahip olmamıştır. Ona göre “tüm Batılılar kütü ve tüm Müslümanlar iyi” anlayışı yanlıştır. Çünkü gördüklerine göre her iki toplumda da hem iyiler ve hem de kötüler bulunmaktadır (Sırma, 2018: 205-206). Özellikle yaptığı tüm eğitim hizmetlerinde başta ırk ayrımı olmak üzere hiçbir ayrıma yer vermediği gibi, Allah’a olan bağlılık ve inanç çerçevesinde insana değer vermiş, Allah rızası için insana hizmet etmiş ve bu uğurda hiçbir fedakârlıktan kaçınmamıştır (Sırma, 2018: 91).

Ona göre Müslümanların kurtuluşu birleşmelerindedir. Birleşmeleri ise, samimi olmalarına bağlıdır. Bu da Kur’an ve Sünnetin birlikte tek ölçü olarak kabul etmekle mümkün olmaktadır. Böylece yanlış din anlayışları barınmamış olmaktadır. Ancak Fransız ihtilaliyle ortaya çıkan milliyetçilik fikri ve virüsü tüm dünyayı etkilerken Kur’an ve Sünnete, dolayısıyla İslam’a ters düştüğü halde Müslümanlar da bu virüsü kaptıklarından bir daha da kendilerine gelediklerini belirtmektedir. Dolayısıyla muhtaç olunan kudretin İslam olması gerekirken damarlardaki kan ve ırkçılık görüldüğünden Müslümanlar hep kanla ve birbirleriyle savaşmakla uğraşmaktadırlar (Sırma, 2018: 525-5269). Bu nedenle İslamın gücünden yararlanmak üzere dini motifler ve dini ibadethaneler, amacına uygun işlevsel hale getirilerek anlamlı hale getirilmelidir (Sırma, Diyanet Haber/Siirt Müftülüğü: 08.10. 2018). Dinin gereklerinin yerine getirilip getirilmemesi ve yanlış anlayışlara sapılmaması noktasında sağlıklı çalışabilmesi için Diyanet İşleri Başkanlığı, bağımsız ve devlet destekli olmalıdır (Sırma, Dini Ajans: 8 Kasım 2016). Zira ilmi çalışmalar ve gerçek manada ilmi üretmek, özgürlüğü ve özgür olmayı gerektirmektedir. Oysaki resmi makamlara ve prosedürlere bağlı kalmak, özgürlüğü kısıtladığından istenilen ve objektif ilim üretmeye engel olmaktadır (Sırma, 2018: 453).

Ona göre Müslümanların yaşadığı sorunlardan ve keşmekeşlerden kurtulabilmeleri için bir an önce Kur’an ve Sünnete dönmeleri gerekir. Bu durumda Müslümanlar, bir zamanlar olduğu gibi dünyanın efendisi olabilmektedirler (Sırma, İLKA: 17 Ekim 2018).

Dinin temel referanslarına başvurulurken kimlerin ve hangi nitelikteki kuruluşların yardımlarına ihtiyaç duyulabileceğini belirtmiş, ancak dini konularda ehliyetli ve dine karşı iyi niyetli olmayanlardan dinin öğrenilmemesinin gereğine vurgu yapmıştır. Bu anlamda ileri geri konuşan gazeteciye örnek göstererek “Diyanet ve din adamları yerine dininizi gazetecilerden öğrenmeyin” ifadesinde bulunmuştur (Sırma, 2018: 361).

İslam devletlerinin sağlam bir yapıda olmaları gerektiğini, aksi takdirde bir tarafı çürüten meyvenin diğer tarafların çürümesine vesile olduğu gibi, devletin bir tarafında olan aksaklık da diğer taraflarda aksaklığın oluşmasına vesile olduğunu belirtmektedir (Sırma, İktibas: 26 Nisan 2018).

Yüce Allah’ın “Onların işleri aralarında şura iledir (Şurâ, 42/38) ayetine istinaden hem saltanatı ve hem de demokrasiyi uygun görmemektedir. Dolayısıyla şûrâyaya dayalı bir sistemle taşradan başlayarak ehil insanların seçilmesini ve bu seçilenlerin de

kendilerinden uygun gördüklerini yönetici olarak seçmelerinin ardından şura meclisinin oluşturulmasını uygun görmektedir. Ona göre günümüz Müslümanları, Müslüman olup Batı tarzı yaşamak istediklerinden Allah'ın kanununa aykırı hareket etmektedirler ve dolayısıyla Batılıların tuzağına düşmektedirler (Sırma, 2018: 231-232). Demokrasi denilen ise, çoğunluğun azınlığı ezdiği şeydir. Tıpkı çoğunluğu oluşturan tarafın bardağa balta demesi üzerine bardağın, balta olarak kabul görmesi gibi (Sırma, 2018: 331). İslam'da laik bir sistem de olmaz. Hem Müslüman ve hem de laik olunmaz. Bunun yanında tarifi yapılan ve öğretilen laiklik de hiçbir devlette uygulanmamış ve sadece teoride kalmıştır. Burada din devletlere karışmazken, devletler dinin tepesinde ve dine tahakküm etmektedirler. Böylece basında yazılanlardan memlekette din düşmanlığının serbestliği anlaşıldığına göre, pratikteki demokrasinin ve laikliğinin yerine Batının istediği ve köleliği anlamında demokrasi (hocanın tabiriyle kölekrasi) bulunmaktadır. Yıllardır süren bu Batı taklitçiliğindedir ki Müslümanların başı belalardan kurtulmamaktadır (Sırma, 2018:353-354).

Ona göre Batı'nın Müslümanlara yaptığı en büyük kötülüğün Müslümanların birbirlerini görmelerine engel olmasıdır. Zira Avrupa'da herkes serbestçe gezerken Müslümanın Müslümanla görüşmek istemeyen Avrupalılar, Müslümanlar için vize engelini oluşturmuşlar ve Müslümanı Müslümana düşman yapmışlardır (Sırma, 2018: 389). Aynı zamanda kendi içlerindeki uydurma sözleri farklı versiyonlarla İslam'ın sözüymüş gibi Müslümanlar arasında yerleştirmişlerdir. Nitekim ona göre Hz. İsa'nın söylemeyip ona atfedilen "Birisi sağ yanağına tokat vurursa solu çevirin, bir de oraya vursun" söz, Bizans'ı memnun etmek için papazların uydurduğu ve İncil'e koydurdukları bir sözdür. Bu sözü "Vurana elsiz gerek, süvene dilsiz gerek ve koyundan yavaş gerek" gibi uydurma sözlerle Müslümanlar arasına da yaymışlardır. Zira bu anlamda hiçbir ayet ve hadis bulunmazken Müslümanların olumsuzluklara ve haksızlıklara karşı çıkmaları gerektiği ve özellikle İslam'da kisasın olduğu da bilinmektedir (Sırma, 2018: 479,520).

Sosyal yaşamın ve birtakım paylaşımlarda bulunmanın gereği, insanları olmaları gerektiği gibi değil, oldukları gibi kabul etmek gerektiği, oysaki sadece birinci tarafla yalnız Peygamberlerin bulunduğunu anlayışını benimsemiştir. Bu doğrultuda insanı esas alan hizmet anlayışıyla kurulan vakıflar ve STK'lar gibi alanların çok olduğunu ve bu hizmette de insanın bulunduğu mekâna göre değil, mekânın insana ve hizmet anlayışına göre şekillenmesi gerektiğine inanmıştır. Maalesef siyasette bu durumun işlenmediğine üzüldüğünü belirtmiştir. Bu durumda bir hocanın siyasete girmesini tasvip etmemekte ve ona göre herkes siyasi olabilmekte, ancak hoca olamamaktadır. Dolayısıyla senelerce Arapça, Kur'an, tefsir, hadis vs. öğrenen ve hoca olan birisinin gidip siyasete mahkûm olmasını, olur olmaz ve anlayıp anlamaz işlere sadece onay vermesini doğru bulmamaktadır. Nitekim bu yüzden rahmetli Erbakan Hoca'nın milletvekili olma teklifini kibarca kabul etmemiştir. Ancak siyasete girmeyen hocalardan da siyasetin emir eri olmamaları gerektiğini belirtirken bu durumda olanlara da kızgınlığını belirtmiştir. Fakat hürriyetlerini kullanmak üzere oy kullanmak gerektiğine de inanmıştır. Hocaların kimlik problemini yaşayan ve kendi kimliklerinden utanır hale gelen Müslümanların asil kimliklerine dönmeleri için Muhammed Hamidullah'ın "sürekli tebliğ, sürekli..." dediği gibi ders içi ve ders dışı faaliyetlerde bulunmaları gerektiğini belirtmiştir. Bunu uygulayan İhsan Süreyya Hoca, İslami kimlik kazandırmak için ders dışında da evlerine gittiği öğrencilerde suiistimal anlayışını da yok etmek için kendisini dinleyen bu öğrencilere fazla not vermemiştir, belki bunlara karşı daha ciddi davranmıştır. Böylece çok kaliteli öğrencilerin yetiştiğini söyleyebilmiştir (Sırma, 2018: 319-323).

Ona göre İnsan bir defa dünyaya geldiği için şerefiyle yaşayıp şerefiyle ölmeli ve dolayısıyla tarihçiler, korkmadan araştırmalar yapmalı ve belgelere dayandırılarak gerçekleri ortaya koymalıdır. “Her gerçek her yerde söylenmez” sözünün safsata olduğunu, bilakis her gerçek her yerde söylenmelidir (Sırma, 2018: 231-232, 245). Nitekim İhsan Hoca, hak bildiğini çekinmeden ve “başkası ne der” endişesine kapılmadan hak ve doğru bildiğini söylemektedir. O, “başkasına göre kendisini ayarlayan, kendisi olmaktan çıkıp başkası olmaktadır” iddiasında bulunmaktadır (Sırma, 2018: 478).

Bir insanı ve değerini anlatırken hakkını vererek çarpıtmadan-ihanet etmeden ve abartmadan tarafsız ve objektif anlatmak gerekir. Zira gerçeği çarpıtmak kadar tarihçinin övgüye girmesi de gerçeği kaybettirmektedir (Sırma, 2018: 242-243).

Bütün sömürücüler, sömürmek istedikleri insanların önce şahsiyetleri-insanlıkları ellerinden almaktadırlar. Ne yazık ki efendileri, bütün dinlerde belirtilen ölüm sonrası hayat ve ölüm korkusu nedeniyle yaptıklarına meşruiyet kazandırmak amacıyla din adamlarını kullanmaktadırlar ve buna alet olan din adamları da bulmaktadırlar (Sırma, 1997/Kitap: 12-14). Oysaki Hz. Peygamber, insanlara tek şey öğretmektedir. O da insanların, insanlara kul olmaktan kurtulup sadece Allah’a kul olmaktır (Sırma, 1998: 55-56).

İhsan Hoca, şahsiyetli kişiliklerin oluşturulması için uğraşmıştır. Zira ona göre şahsiyeti alınan insan sömürülmeye müsait hale gelir ve birçok olumsuzlukları kabullenir ve tüm istekleri yerine getirir duruma geldiğinden sıradan bir mahlûk haline gelir. Tıpkı Kur’an’da belirtildiği üzere, “Firavun, halkını ezdi, şahsiyetlerini aldı; onlar da ona itaat ettiler” (Zuhruf, 43/54).

Firavun’nun Musa’ya karşı çıkış sebebini de, “Şayet Firavun, Musa’ya inansaydı ona kulluk yapmakta olan insanlar hürriyetlerine kavuşacak ve artık onları sümküremeyecekti” şeklinde açıklamıştır (Sırma, 2016: 33). Nitekim günümüzün birçok Müslüman bilim adamı bile kimi kariyer ve makam edinebilmek için menfaatlarını inançlarının önüne alarak münafıkça davranmakta ve şahsiyetlerini kaybetmektedir. Tıpkı İhsan Süreyya’nın Mekke gibi Müslümanlarca kutsal sayılan bir şehirde konferansta bulunurken orada bulunan bir profesörün kraldan olan çıkar beklentileri olduğundan İhsan hocaya “Üstat, bizim kralımız tıpkı Hülefa-i Raşidin gibi...” söylemde bulunduğu ve hocanın onu uyardığı gibi. Zira başta ilim adamları olmak üzere her Müslümanın şahsiyetli ve bağımsız düşünmeli, şekle, renge, ırka, makama ve menfaate değil, gerçeğe, kaynağa dayanmalı ve gerekirse yanlış tespit ederek karşı çıkmalıdır. Aleyhine olsa ve zoruna gitse bile gerçeği söylemeli ve gizlememelidir. Çünkü kulun doğruluğu onu Allah’a ulaştırır, Yüce Allah ise bu durumdaki kulun işlerini kolaylaştırdığı gibi, önündeki engelleri de kaldırır (Sırma, 2018: 244-245). Nitekim Hz. Muhammed, Hira Mağarası’nda yalnızlığa çekilmekle kalp atışlarını dinleyip kalbini terbiye etmekte ve içten gelen sesle taş, demire ve yaratılmışlara kulluk edilmemesini insanlara öğretmektedir (Sırma, 2017: 23).

Hem yukarıda belirtilen ve Mekke’de gördüğü örnekten ve hem de Avrupalıların Sultan Abdulhamit için “Kızıl Sultan” demeleri ve onu sevmemelerinden yola çıkarak yanlış düşüncelerin ve kişiliklerin zıddından da doğruyu bulmaya çalışmış ve bunları doğruluğun kanıtı olarak kabul etmiştir (Sırma, 2018: 485).

İhsan Hoca'ya göre “gerçek tarih, bir mum ışığı ile karanlık bir zindana girip içindekileri araştırmaktır. O karanlığa projektörle girme imkânınız olmadığından mumla dahi olsa, araştırmaya girmek gerekir ki bizden önceki olaylar bize ibret olsun”. Bir tarihçinin tarihi bilmesi gerektiği gibi, tefsirci, fıkıhçı ve hadisçi gibi bilim dalları mensupları da tarihi bilmelidirler. Zira olayların sebep-sonuç ilişkilerini ve nasıl cereyan ettiği tarihten öğrenilmektedir (Sırma, 1989: 9-10).

Birtakım bağlantılar kurarak yazılan akademik çalışmalar “ilim kendisi için değil, insanlık için olmalı” ilkesine uyarak halkın istifadesine sunmak için sade, anlaşılır bir dil haline ve ilgi çekici bir duruma getirilip bastırılmalıdır. Aynı zamanda marifet iltifata tabi olduğundan her zaman okumaya, istifade etmeye ve ettirmeye talip olunmalıdır. Nitekim İhsan Hoca, bu anlamda “bürosunda bulunan orkide çiçeğine gayret gösterip dışarıdan gelen arının bal aldığı gibi ilme, kitaba ve araştırmaya talip olmak gerekir ki gayret sonucu ilim de elde edilebilsin” örneğini vermiştir (Sırma, 2018: 495-496, 498).

Ona göre İlahiyatçıların bir oryantalist gibi değil, Müslümanca ilimlere yaklaşmalıdırlar. Böylece İslam dünyasında bulunan ırkçılık ve liderlik sorununa çözüm getirmek üzere yerine ırkçılık konulan İslam'ı, yerine çıkara dayalı liderlik konulan liyakate dayalı liderliği geri getirmeye çalışmalıdırlar. Böylece Kur'an ve sünnetin tanımladığı İslam'a dönmeye ve buna göre Müslüman bir kişilik oluşturmaya çaba göstermelidirler (Sırma, 2018: 520-525).

Özellikle Hz. Peygamber'in geldiği dönemde Mekke'de devletin yapısına ve mevcut düzene zarar vermemek kaydıyla bütün düşünce ve dini unsurlar hoşgörülle karşılanmıştır. Ancak mevcut düzenin şirke dayalı dini yapısına, “delalet” diye nitelendirerek karşı çıkan İslam'a ise, o günkü düzen şiddetle karşı çıkmıştır. Böylece o günkü klasik şirke karşı çıkan Müslümanlar saldırılara maruz kaldıkları gibi, günümüz modern şirklerine ve ideolojilerine de karşı çıkan Müslümanlar da saldırılara ve kabullenmemelere maruz kalmaktadırlar (Sırma, 2008: 7-8). Dolayısıyla Yüce Allah, “Sen emredildiğin şeyi açıkla ve Müşriklerden yüz çevir” (Hicr, 15/94) ayeti ile Hz. Peygamber'in şahsında kullarından dünya menfaati yerine sadece Allah'ı ve Allah rızasını düşünerek klasik ve modern şirklerden uzak durmalarını istemiştir.

Ayrıca Yüce Allah insanlara hayat ve kulluk programını takdim ederken bunu beğenmeyip sosyal statüdeki değişim uğruna kendi hayat programını kendilerinin düzenlemesi, beşeri arzudan kaynaklanan sosyal değişim ile İlahi kudret tarafından emredilen dini hayat arasındaki çatışmaya sebep olmuştur. Bu nedenle şeytanın Hz. Âdem'e secde etmenin statü düşüklüğüne sebep olmasını hazmetmemesi, Allah'a olan itaatsizliğine sebep olurken, Hz. Âdem'in de şeytanın telkiniyle sosyal statüdeki olumlu yönde olan değişim umudu da Allah'a olan itaatini unutturmuştur. Bu nedenle insanı Allah'a olan hakiki kulluğa götüren ve Yüce Allah'ın insanlar için uygun gördüğü hayat programını uygulamak üzere gönderilen Hz. Peygamberin getirdiklerine ve uygulamalarına uymak gerekmektedir (Sırma, 1991: 13-16).

Muhammed İkbâl'dan etkilenecek Müslümanların “lâ” ve “illâ”nın ne demek olduklarını bilmeleri gerektiğine inanmaktadır. İkbâl'a göre “lâ” ve “illâ” dudakta kalıp zihinde tecessüm etmediği için ruhlarda kıvılcım oluşturmamakta, kıvılcım olmayınca da aksiyon ateşi tutuşmamaktadır. Müslümanlar, anlamsız bir korkuya kapıldıklarından emperyalizmin kölesi haline gelmiş ve köşelerine çekilmişlerdir. Aynı zamanda “Ey Müslümanlar! Kendinize gelip Batı'ya bir “lâ” diyebilirsiniz onların tümünü korkuya

salarsınız” sözleriyle Müslümanları uyandırmak ve harekete geçirmek isteyen İkbâl, bu hareketlerini de “illâ” ile tamamlamalarını istemektedir. Zira “lâ” haksızlığa ve Nemrudî düzene karşı çıkış iken ki bununla milletlerin büyüklüğü ortaya çıkmaktadır. “İllâ” ile tenzih edilen ve kabul edilen Yüce Allah kastedildiğinden ki bununla da milletlerin güzelliği ortaya çıkmaktadır. Buna göre insan, haksızlığa karşı direnmesini biliyorsa değerlidir ve insandır. Zira bunu temsil eden “lâ” ile dikta rejimler yıkılabilmektedir. Bu iki kelimenin gereğini yerine getiren Müslümanlar gerçek kurtuluşa erebilirlerken, kendisini ezen hegemonyaya karşı sadece “lâ” diyen Batı, isyanını yarım bırakmıştır. Ancak Batı, Müslüman olup “illâ” ile isyanını tamamlasaydı kendisi için zannedilen kurtuluş gerçek olacaktı (Sırma, 1997/Sempozyum: 99-103).

SONUÇ

İlmi bir gelenekten gelen İhsan Süreyya Sırma, zor ve imkânların kısıtlı olduğu, özellikle din eğitiminin sıkıntılı olduğu bir dönemde yaşamış ve üstün ferasetiyle küçük yaştan itibaren bizzat kendisi bütün şartları zorlayarak ilme talip olmuştur. İlim yolunda karşılaştığı çevresel, imkânsal, dilsel ve etnisel olumsuzlukların yanında ilk başlardan birtakım sıkıntılarla karşılaşacağını bilen ailesinin, bu sıkıntıları yaşamaması adına, engeliyle de karşılaşmıştır. Bu engeli aşabilmek için ailesini ikna eden Şeyh Müşerref’in babası Şeyh Esad gibi ilim ve din adamına giderek olumlu muvafakat almıştır. Maddi imkânsızlıklar ve zor şartlarla ilim yolculuğuna devam ederken ilim ve din adamları sayılan hocalardan, ırkıdan ve bölgesinden dolayı ayrımcılığa tabi tutulmuş ve birçok kez hak ettikleri kendisinden engellenmiştir. Ancak mayasının temizliği, ait olduğu ailesinin dini inanç yapısının sağlamlığı ve ilmi feraseti ile dini ihlas ve samimiyeti; onu yanlış düşüncelerden, özellikle kendisinin cezalandırıldığı ırkçılık hastalığından kurtarmıştır. Allah’a ve Peygamber’e kalben ve ihlasla teslim olduğundan klasik şirklerin yanında modern şirkelere de teslim olmamış, hakkı ve hakikati hiçbir zaman gizleyememiştir. Hakiki kul olabilmek ve gereğini yerine getirebilmek için verdiği mücadeleyi gerçekleştirirken bu mücadelenin bereketini sağlayan rıza-ı İlahiyeyi, arka plana iterek dünyevi hedeflere kurban etmemiştir. Gerek talebelik ve gerekse hocalık döneminde kendilerinden istifade etmek üzere gidebilen ilim ehli insanlara gitmiş ve onlardan istifade etmiş, bunlara karşı hiçbir zaman hizmet ve saygıda kusur etmemiştir. Kendisinden talep edilen ve dini hizmet anlamına gelebilen tüm ilmi ve sosyal etkinliklere katılmıştır. Hz. Peygamber’in; “seviyeye göre yaklaşma, sevgi ile yaklaşma, tedricilik, alternatif sunma ve yaşamdan örnekler verme” gibi öğretim metotlarını uygulamıştır. Bu arada karşılaştığı engelleri aşmaya çalışırken gördüğü yanlışları dile getirmiş ve yanlış yapanları da uyarmıştır. Gördüğü olumsuz örneklerden dersler çıkardığı gibi, ilmi seviyesi ve ihlası yerinde olan hocalarını örnek almış, onların tavsiyelerinden istifade etmiş, uygulamalarından dersler çıkarmış, edindiği ilmi ve ameli davranışlarını yaşamında hep uygulamıştır. Nitekim İhsan Hoca, Muhammed Hamidullah Hoca’dan disiplinli olmayı, zamanını doğru ve yerinde kullanırken zamana bağlı yapılan işlerde zamanında bu işlere başlamayı ve bu işleri bitirmeyi, rıza-ı İlahi için çağırılan hiçbir yere gitmeme lüksünün olmamasını öğrenmiştir. Aynı zamanda belli bir yere, bölgeye ve devlete bağlı kalmaksızın tüm dünya Müslümanlarına ve insanlarına hizmet edebilmek için öğrenilebilecek kadar farklı dillerin öğrenilmesinin gereğini de öğrenmiştir. Tıpkı Muhammed Hamidullah’ın 17 ve Fuat Sezgin’in 27 farklı dili bildikleri gibi. Bu vesile ile Türkiye’nin farklı illerinde ve bölgelerinde birçok ilmi ve dini hizmet faaliyetlerinde bulunduğu gibi, İngiltere, Fransa, Almanya, Amerika, Cezayir, Tunus, Suudi Arabistan vb. birçok ülkede de çok sayıda

dini ve ilmi faaliyetlerde bulunmuştur. Bunun yanında yaptığı faaliyetlerde bilinenden bilinmeyene, basitten karmaşığa, somuttan soyuta, görsellerden ve çektiği fotoğrafların slaytlarından yararlanma yöntemlerine de başvurmuş, esprili, sade ve anlaşılır bir dil kullanmıştır. Sahip olduğu ilmi birikim ve anlayış, onun bu faaliyetlerini hep bereketli kılmış ve çoğunluğun istifade edebilmesini sağlamıştır. Nitekim Üniversite kurumları sınıflarında ders verirken birçok hoca devam sıkıntısı olmazsa öğrencileri derste bulamazken onun derslerine ders öğrencilerinin dışında kurumun içinden ve dışından diğer öğrenciler de katılmaktadır. İşte belirtilen güçlü ilim, inanç ve iradesi ile dini hizmet ve eğitim anlayışıdır ki onu, bugün İslam dünyasında ve Avrupa'da saygınlığı tescil edilen İhsan Hoca yapmıştır.

KAYNAKÇA

AA/Röportaj Mücahit Türetken/İhsan Süreyya, "Son Dönem İslam Bilginlerinden Muhammed Hamidullah", erişim: 25.10.2019, <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/son-donem-islam-bilginlerinden-muhammed-hamidullah/1341003>.

Aclûnî, Ebû'l-Fidâ İsmâ'îl b. Muhammed b. Abdilhâdî. *Keşfü'l-hafâ ve müzîlü'l-ilbâs II*. Kahire: Mektebetü'l-Kudsî, 1351.

Bağımsız Haber, "İhsan Süreyya Sırma, Günahkâr Müslüman Sana Kâfirden Daha İyidir", erişim: 28.10.2019, http://www.bagimsizhaberler.com/haber_detay.asp?haberID=3326.

Beyhakî, Ebû Bekir Ahmed b. Hasan. *Delâilu'n-Nubüvve ve Ma'rifeti Ahvâli Sahibi'ş-Şeria I-II*. thk. Abdulmu'tî el-Kal'acî. Beyrut: Darü'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1988.

Bingöl Üniversitesi, "İhsan Süreyya Sırma Müslümanlar Okumadıkları İçin Tarihlerini Başkaları Yazıyor", erişim: 25.10.2019, <http://www.bingol.edu.tr/tr/haberler/muslumanlar-okumadiklari-icin-tarihlerini-baskalari-yaziyor>.

Biyografya, "İhsan Süreyya Sırma", erişim: 25.10.2019, <https://www.biyografya.com/biyografi/8783>.

Buhari, Ebu Abdullah Muhammed b. İsmail, *Sahihu'l-Buhari*, İstanbul: Mektebetü'l-İslami, ts.

Dini Ajans, "İhsan Süreyya Sırma Diyanet Hür Olmalı", erişim: 25.10.2019, <http://diniajans.net/DIYANET-haberleri-diyamet-hur-olmali-31411.html>.

Diyanet Haber / Siirt Müftülüğü, "Sırma: Camileri değerli kılan, içindeki hoca ve cemaattir", erişim: 25.10.2019, <https://www.diyanehaber.com.tr/siirt-muftulugu/sirma-camileri-degerli-kilan-icindeki-hoca-ve-cemaattir-h1877.html>.

Gönül Dünyamız, "Şeyh Müşerref'i Tanımayan Kalmasın/Viyana'dan Pervari'ye Bir Gönül Yolculuğu, Prof. Dr. İhsan Süreyya Sırma", erişim: 25.10.2019, <http://www.dinkulturuatolyesi.com/ihsan-sureyya-sirma-seyh-muserrefi-tanimayan-kalmasin>.

İbn Hanbel, Ahmed. *Müsned III*, Kahire: Daru'l-Maarif, 1949.

İbn Mâce, Ebu Abdullah Muhammed b. Yezid el-Kazvinî, *Sünen*, thk. Muhammed Fuad Abdalbaki, Beyrut: Dâru'l-Fikir, ts.

İktibas, “İhsan Süreyya Sırma’dan ‘İlim’in gerekliliğine vurgu”, erişim: 25.10.2019, <http://iktibasdergisi.com/2018/04/26/ihsan-sureyya-sirmadan-ilimin-gerekliligine-vurgu>.

İLKA, “İhsan Süreyya Sırma "Müslümanlar Kur'an ve sünnete dönerlerse dünyanın efendisi olurlar", erişim: 25.10.2019, <https://ilkha.com/egitim/muslumanlar-kuran-ve-sunnete-donerlerse-dunyanin-efendisi-olurlar-84619>.

İslam Tarihi, “Halil Ortakçı, Prof. Dr. İhsan Süreyya Sırma, Röportaj”, erişim: 25.10.2019, <http://www.islamtarihi.info/2017/01/prof-dr-ihsan-sureyya-srma-hocamaz-ile.html>.

Komasyon. *Eğitim Bilimine Giriş*. ed. Özcan Demirel-Zeki Kaya. Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2010.

Malikî, el-Emiru'l-Kebîr. *en-Nuhbetü'l-Behiyye fi'l-Ehâdisi'l-Mekzube 'ala Hayri'l-Beriyye*. thk. Zuheyr eş-Şâvîş. Beyrut: el-Mektebetü'l-İslâmî, 1988.

Medya Siirt, “ Prof. Dr. İhsan Süreyya Sırma Hoca'ya Veda Töreni Düzenlendi”, erişim: 25.10.2019, <http://www.medyasiirt.com/gundem/prof-dr-ihsan-sureyya-sirma-hocaya-veda-toreni-duzenlendi-h14003.html>.

Müslim, Ebu Hüseyin b. Haccac el-Kuşeyri en-Neysaburi, *Sahihu'l-Müslim*, Beyrut: Daru İhyai't-Turasi'l-Arabi, 1972.

Risale Haber, “İlahiyat hocaları namaz kılmaz, dekanı dine inanmazdı”, erişim: 25.10.2019, <https://www.risalehaber.com/ilahiyat-hocalari-namaz-kilmaz-dekani-dine-inanmazdi-251849h.htm>.

Sırma, İhsan Süreyya. “Ebu Eyyub el-Ensari'yi Konstantaniye Surlarına Kadar Getiren Amil Neydi?”, *Tarihi, Kültürü ve Sanatıyla Eyüpsultan Sempozyumu Tebliğler Kitabı II*. İstanbul: Eyüp Belediyesi Kültür Yayınları 9 (1998): 54-57.

Sırma, İhsan Süreyya. “İkbal'in Düşüncesinde “lâ” ve “illâ”nın Analizi, (İstanbul'da, 1-2 Aralık 1995 tarihinde düzenlenen, Uluslararası Muhammed İkbâl Sempozyumu'da sunduğu tebliğ). *Muhammed İkbâl Kitabı*. İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları. (1997): 98-103.

Sırma, İhsan Süreyya. “Sosyal Değişme ve Dini Hayat(Tarihi Bir Değerlendirme)”, *Tartışmalı İlmî Toplantılar Dizisi*, İstanbul: İlmî Neşriyat A.Ş., (1991):13-28.

Sırma, İhsan Süreyya. *II. Abdülhamid'in İslâm Birliği Siyaseti*. İstanbul: Beyan Yayınları, 1989.

Sırma, İhsan Süreyya. *İslam Öncesi Mekke Dönemi ve Hz. Muhammed*. İstanbul: Beyan Yayınları, 2008.

Sırma, İhsan Süreyya. *İslami Tebliğin Örnek Halifeler Dönemi*, İstanbul:Umut Matbaacılık, 1997.

Sırma, İhsan Süreyya. *İşte Önderimiz Hz. Muhammed*. İstanbul: Beyan Yayınları 2017.

Sırma, İhsan Süreyya. *Nasıl Sömürüldük*. İstanbul: Beyan Yayınları, 2016.

Sırma, İhsan Süreyya. *Neler Sordular*. İstanbul: Beyan Yayınları, 2015.

Sırma, İhsan Süreyya. *Pervari'den Paris'e*. Söyleşi: Adnan Demircan, İstanbul: Beyan Yayınları, 2018.

Sırma, İhsan Süreyya. *Sömürü Ajanı İngiliz Misyonerleri*, Beyan Yayınları: İstanbul,1983.

Sırma, İhsan Süreyya. *Tanzimatın Götürdükleri*, İstanbul: Beyan Yayınları,1988.

Yeni Akit, “Gezi Yazarı, İlahiyatçı ve Tarihçi İhsan Süreyya Sırma kimdir?”, erişim: 25.10.2019, <https://www.yeniakit.com.tr/kimdir>.

Yeni Asya, “Prof. Dr. İhsan Süreyya Sırma: Vereceğiniz hediye beni heyecanlandırdı”, erişim: 25.10.2019, https://www.yeniasya.com.tr/roportaj/prof-dr-ihsan-sureyya-sirma- vereceginiz-hediye-beni-heyecanlandirdi_126747.

Yeni Asya, “Prof. Dr. İhsan Süreyya Sırma: Vereceğiniz hediye beni heyecanlandırdı”, erişim: 25. 10. 2019,https://www.yeniasya.com.tr/roportaj/prof-dr-ihsan-sureyya-sirma- vereceginiz-hediye-beni-heyecanlandirdi_126747.

Yeni Şafak Özel /Analiz Haber, “İhsan Süreyya Sırma: Müslümanların bir derdi vardı. O derdi yok oldu. Derdi olmayan seküler olur.”, erişim: 25.10.2019, <https://www.dusuncemektebi.com/d/175867/ihsan-sureyya-sirma-muslimanlarin-bir-derdi- vardi-o-derdi-yok-oldu-derdi-olmayan-sekuler-olur>.

Yeni Şafak, “İhsan Süreyya Sırma Said-i Nursi Dünyevileşme Tuzağına Düşmedi”, erişim: 25.10.2019,<https://www.risalehaber.com/said-nursi-dunyevilesme-tuzagina- dusmedi-214228h.htm>.